

Samen kiezen voor het kind

Een onderzoek naar verantwoord beslissen over passende
jeugdhulp vanuit verschillende perspectieven in de
gemeente Roosendaal

Johanna Drenth

Afstudeerscriptie

9-6-2017

Student

Naam: Johanna Drenth
Opleiding: Maatschappelijk Werk en Dienstverlening.
Opleidingsinstituut: Avans Hogeschool Breda
Studentnummer: 2071910
E-mail: jtdrenth@avans.nl
Telefoon: 06-48137255

Organisatie

Naam: Expertisecentrum Caring Society 3.0, Lectoraat Jeugd Gezin & Samenleving.

Contactpersoon: Marinka Hermans
Adres: Hervenplein 2, 5232 JE, 's-Hertogenbosch
Telefoon: (088) 5256341
E-mail: mt.hermans-broeders@avans.nl

Begeleider.

Naam: Eva Blaauw
Functie: Onderzoeker project "Verbetering van de toegang tot de jeugdzorg"
E-mail: es.blaauw@avans.nl
Telefoon: (088) 5256824

Academie

Naam: Avans Hogeschool Breda
Adres: Hogeschoollaan 1, 4818 CR Breda
Telefoon: 088-5257500

Begeleidend coach.

Naam: Frank Philippart
Functie: Hogeschool docent/supervisor
E-mail: Fjgm.philippart@avans.nl
Telefoon: 088-5258556

Eerste beoordelaar.

Naam: Tavie Hazenberg-Alferink
Functie: Hogeschool docent
E-mail: Thm.alferink@avans.nl
Telefoon: 088-5257824

Dit onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met de volgende partijen:

Voorwoord

Beste Lezer,

Voor u ligt het afstudeeronderzoek 'Samen voor het Kind'. Dit onderzoek naar verantwoord beslissen in de toeleiding naar passende jeugdhulp is uitgevoerd in de Gemeente Roosendaal. Deze scriptie is geschreven in het kader van mijn afstuderen aan de opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening aan Avans Hogeschool Breda en in opdracht van het lectoraat Jeugd, Gezin, en Samenleving. Het onderzoek heeft plaatsgevonden vanaf februari tot en met juni 2017. Samen met mijn opdrachtgever vanuit het lectoraat, Eva Blaauw, ben ik gekomen tot de onderzoeksvraag voor dit onderzoek.

Het was een complex kwalitatief onderzoek. Na uitvoering van het onderzoek heb ik de onderzoeksvraag kunnen beantwoorden. Daaruit is ook een praktijkverbeteringsvoorstel gekomen. Deze is opgenomen in het onderzoek.

Mijn opdrachtgever heeft mij gedurende het onderzoek ondersteund en stond voor mij klaar als ik vragen had. Ook vanuit mijn opleiding heb ik prettige ondersteuning gehad van mijn leercoach, Frank Filliphaert, en mijn leerteam genoten Eva van den Broek en Floortje Erlings. Zij waren voor mij een klankbord en klagmuur. Bij dezen wil ik mijn opdrachtgever, coach, en medestudenten dan ook bedanken voor de fijne ondersteuning de afgelopen periode. Daarnaast wil ik mijn vrienden familie bedanken voor hun wijze en motiveren woorden en hun morele ondersteuning. Ook wil ik de gemeente Roosendaal en alle respondenten bedanken voor hun medewerking aan dit onderzoek. Zonder hen was ik niet in staat geweest het onderzoek succesvol uit te voeren.

Als laatste wil één iemand in het bijzonder bedanken. Een getalenteerd onderzoeker, mijn sparringpartner, motivator en klagmuur: mijn grote zus Sarah Drenth. Gedurende de onderzoeksperiode heeft zij mij ondersteund om dit onderzoek tot een goed einde te brengen, maar ook om het overzicht te houden en het hoofd koel. Zonder haar was dit waarschijnlijk niet gelukt. Grote dank!

Ik wens u veel leesplezier toe.

Johanna Drenth

Breda, Juni 2017

Inhoud

Voorwoord	2
Samenvatting.....	5
Begripsbepaling	7
Aanleiding.....	9
Maatschappelijke context	10
Beroepsrelevantie	11
Belang voor de cliënt.....	12
Probleemanalyse	12
Probleemstelling.....	13
Doelstelling en onderzoeksdoel	13
Doelstelling.....	13
Onderzoeksdoel.....	14
Theoretisch kader en contextbeschrijving	15
Inrichting van de jeugdhulp: de wet en de professional.....	15
De Jeugdwet	15
De jeugdprofessional: nieuwe taken en verantwoordelijkheden	16
Beroepsregistratie	17
Beroepscode voor de jeugdzorgwerker	18
Besluitvorming in de jeugdhulp.....	18
Onderzoek naar besluitvorming.....	18
Evidence Based Practice	20
EBP en besluitvorming in de toeleiding naar passende jeugdhulp	21
Beslismodellen.....	23
Inrichting van de jeugdhulp gemeente Roosendaal.....	24
Beleid West-Brabant West	24
Spring West-Brabant West	25
Jeugdprofessionals Roosendaal	25
Methodologische verantwoording.....	26
Dataverzameling.....	26
Dataverwerking	27
Data-analyse.....	28
Validiteit en betrouwbaarheid	28
Resultaten	30
Conclusie	38

Discussie	41
Koppeling naar literatuur	41
Beperkingen onderzoek	43
Aanbevelingen.....	44
Praktijkverbeteringsvoorstel.	45
Onderbouwing van de innovatie.....	45
Werkwijze Ask-Buddy.....	46
Implementatie in de praktijk.	46
Bijlagen	51
Bijlage I – Uitgangspunten van de transformatie in de jeugdzorg.....	51
Bijlage II – Samenvatting Beroepscode van de Jeugdzorgwerker	52
Bijlage III – Richtlijnen validiteit en betrouwbaarheid	54
Bijlage IV – Beschrijving van respondenten	55
Bijlage V – Topiclijst beleidsadviseur.....	56
Bijlage VI – Topiclijst specialisten	57
Bijlage VII – topiclijst jeugdprofessionals	58
Bijlage VIII – Uitwerking flip-overs focusgroep gezinsvertegenwoordigers.....	59
Bijlage IX – Labels en in welke mate deze besproken worden.....	60
Bijlage X – Domeinanalyse gezin, onderbouwing & knelpunten.....	61
Bijlage XI – Boomstructuur labels en domeinen	64
Bijlage XII – Praktijkverbeteringsvoorstel werkmodel Ask-Buddy	65

Samenvatting

Met de ingang van de nieuwe Jeugdwet in 2015 is de verantwoordelijkheid voor toegang tot niet-vrij toegankelijke zorg verschoven van Bureau Jeugdzorg naar gemeenten. Gemeenten hebben (jeugd) professionals in het voorliggend veld ingezet om samen met gezinnen passende jeugdhulp te vinden. Het beslissen over toeleiding naar passende jeugdhulp is nieuw voor deze professionals. Vanuit het Project “Toegang” is daarom een onderzoek gestart met als doel het ontwikkelen van een instrument die jeugdprofessionals kan ondersteunen in dit besluitvormingsproces. Dit onderzoek draagt bij aan het ontwikkelen van die tool. Het doel van dit onderzoek is het verzamelen en beschrijven van elementen die nodig zijn om op een verantwoorde wijze te beslissen in de toeleiding naar passende jeugdhulp vanuit het perspectief van beleidsmakers, jeugdprofessionals, specialisten en gezinnen in de gemeente Roosendaal. Hiervoor is de volgende onderzoeksvraag opgesteld:

“Welke elementen zijn volgens jeugdprofessionals, specialisten, beleidsmakers en gezinnen uit de gemeente Roosendaal belangrijk om op een verantwoorde wijze een beslissing te maken in de toeleiding naar passende jeugdhulp?”

Aan de hand van deelvragen zal deze onderzoeksvraag worden beantwoord. Daarnaast is onderzocht hoe deze verschillende perspectieven zich tot elkaar verhouden. Er is kwalitatief onderzoek uitgevoerd waar met gebruik van face-to-face interviews en observatie van focusgroepen georganiseerd door project Toegang. Hier zijn zowel jeugdprofessionals, specialisten, gezinsvertegenwoordigers als beleidsmakers in vertegenwoordigd.

Uit het onderzoek kwam naar voren dat elementen van verantwoord beslissen in toeleiding naar passende jeugdhulp gebaseerd waren op drie domeinen: Belang van het gezin, onderbouwing en knelpunten. De belangrijkste bevindingen zijn dat volgens jeugdprofessionals, specialisten, beleidsmakers en gezinnen in verantwoorde beslissingen 1) het belang van het kind voorop staat, 2) er samen gewerkt wordt met het gezin, 3) er samengewerkt moet worden met zowel collega jeugdprofessionals als specialisten, 4) beslissing moet inhoudelijk onderbouwd zijn en 5) moet zo min mogelijk beïnvloed worden door externe factoren.

Deze onderzoeksresultaten hebben geleid tot verschillende aanbevelingen. Het is aan te raden om in te zetten op het verbeteren van samenwerking tussen jeugdprofessionals en specialisten, het verbeteren van het spanningsveld dat is ontstaan tussen zorgaanbieders en jeugdprofessionals, de invloed van externe factoren op het besluitvormingsproces reduceren, collegiaal casuïstiek overleg moet gewaarborgd worden en er moet aandacht komen voor Evidence Based Practice. Eventueel

vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op het vergroten van de generaliseerbaarheid en representativiteit of op bovenstaande aanbevelingen. In dit onderzoek is de aanbeveling om collegiaal overleg te waarborgen uitgewerkt tot een innovatie genaamd “Ask Buddy”.

Begripsbepaling

De begripsbepaling is gebaseerd op zowel omschrijvingen in de literatuur als termen die in het werkveld gehanteerd worden.

Jeugdprofessionals: Generalistische (HBO-, of WO-geschoolde) professionals die werken in sociale wijkteams of CJG's, een (voor-) inschrijving hebben in het SKJ en verantwoordelijk zijn voor de toeleiding naar passende jeugdhulp ("Kwaliteitskader Jeugd 2.1," 2016). Spring heeft gekozen voor de benaming jeugdprofessional, daarom wordt deze benaming aangehouden in het onderzoek (Regio West-Brabant West, 2014a).

Specialisten: Een specialist heeft een universitaire achtergrond en heeft gerichte, diepgaande kennis op één bepaald gebied. Een specialist is een orthopedagoog, een psycholoog, een psychotherapeut, of een gedragswetenschapper (Scholte et al., 2012). In dit onderzoek wordt met specialisten bedoeld op specialisten die een centrale adviesfunctie hebben t.a.v. de wijkteams (expertteams).

Cliënten: In dit onderzoek wordt bedoeld op gezinnen die jeugdhulp ontvangen van een jeugdprofessional.

Passende jeugdhulp: Met passende jeugdhulp worden alle vormen van hulp bedoeld. Dat wil zeggen:

- Het inzetten van vrijwilligers, voorliggend veld (school, JGZ, kinderopvang) of sociaal netwerk
- De jeugdprofessional die zelf hulpverlening verleent of verwijst naar een vrij-toegankelijke zorgaanbieder
- De jeugdprofessional verwijst de cliënt door naar een (specialistische) hulp aanbieder in het niet-vrij toegankelijke kader.

Beleidsmakers: Werknemers van een gemeente die de verantwoordelijkheid dragen voor het maken, in stand houden en controleren van het beleid dat betrekking heeft op de Jeugdwet.

Beslissen/ besluitvormingsproces: Met het besluitvormingsproces wordt bedoeld op het volledige proces, en alle stappen die worden ondernomen om tot een besluit te komen, van aanmelding tot de uiteindelijke keuze voor passende jeugdhulp. Besluitvormingsprocessen spelen zich voortdurend af. Met beslissen wordt daarom bedoeld op beslissingen die gaan over het inzetten van passende jeugdhulp. Al die beslissingen vallen in dit onderzoek onder het besluitvormingsproces (Bartelink, Meuwissen, & Eijgenraam, 2015).

Verantwoord beslissen: Verantwoord beslissen wil in dit onderzoek zeggen dat een beslissing te onderbouwen is aan de hand van de wettelijk gestelde kwaliteitseisen jeugdzorg, met in acht neming

van de Beroepscode en in lijn met de belangen van de cliënt, het beleid en de professional (“Kwaliteitskader Jeugd 2.1,” 2016).

Elementen in een verantwoorde beslissing: Met elementen worden factoren en processen bedoeld die de beslissing verantwoord maken. Elementen kunnen worden opgesplitst naar cliënt afhankelijke elementen en niet-client afhankelijke elementen. Cliënt afhankelijke elementen zijn inhoudelijke factoren en processen die beïnvloed worden door het gezin, de hulpvraag en de context. Niet-client afhankelijke elementen zijn statische processen en factoren die niet beïnvloedbaar zijn door het gezin, de hulpvraag of context. Dat wil zeggen aanwezig in alle beslissingen.

Vrij toegankelijke zorg: Jeugdhulp die toegankelijk is voor alle (gezinnen met) jeugdigen met hulpvragen. Hiervoor is geen gemeentelijke beschikking of verwijzing nodig. Onder het vrij toegankelijke kader vallen veelal de CJG’s, wijkteams, JGZ, en andere nulde of eerstelijns instellingen die lichte jeugdhulp bieden (“Jeugdwet BWBR0034925,” 2014; Regio West-Brabant West, 2014a)

Niet-vrij toegankelijke zorg: vaak specialistische jeugdhulp die alleen toegankelijk is voor (gezinnen met jeugdigen) die een beschikking hebben van de gemeente waarin zij wonen of een verwijzing van de huisarts of een specialist. De beschikking voor deze jeugdhulp wordt vaak afgegeven door de jeugdprofessional bij het CJG of het wijkteam (“Jeugdwet BWBR0034925,” 2014; Regio West-Brabant West, 2014a) .

Aanleiding

Met de ingang van de Jeugdwet in 2015, is er een hoop veranderd in de jeugdhulp. De verantwoordelijkheid voor jeugdhulp ligt niet langer bij de overheid, maar is overgeheveld naar gemeenten die, mits voldaan wordt aan de uitgangspunten van de Jeugdwet, hun eigen jeugdbeleid mogen vormgeven.

Het lectoraat Jeugd, Gezin en Samenleving is, in samenwerking met vier gemeenten (Roosendaal, Woensdrecht, Breda en Oosterhout) in West-Brabant, een onderzoek gestart naar de toegang tot jeugdhulp (Project 'Verbetering van de toegang tot Jeugdzorg'¹). Met de verschuiving van de verantwoordelijkheid voor jeugdhulp, is ook de toeleiding naar passende jeugdhulp verantwoordelijkheid geworden van de gemeente (Nederlands Jeugdinstituut, n.d.). In de deelnemende gemeenten hebben beleidsmakers ervoor gekozen om generalistische (jeugd)professionals deze taak te geven.

Jeugdprofessionals hebben niet vanzelfsprekend ervaring met deze verantwoordelijkheid en hoewel zij beroep kunnen doen op expertise van collega's en/of jeugdspecialisten, blijft het een complexe taak. Uit onderzoek blijkt dat er een hoop mis kan gaan bij het beslissen over passende hulp (Bartelink, ten Berge, & van Yperen, 2013). Zo is bijvoorbeeld de scheidingslijn tussen te vroeg en te laat ingrijpen dun. Daarnaast worden gemaakte keuzes bekritiseerd, wat de taak bemoeilijkt (Nijnatten, Hopman, & Knijn, 2014).

Het doel van het lectoraat is dan ook het (door)ontwikkelen van een instrument dat jeugdprofessionals handvatten biedt bij het beslissen over toeleiding tot jeugdhulp. Zij doen dit door te onderzoeken wat de dilemma's en behoeften zijn van professionals, welke middelen al beschikbaar zijn met betrekking tot besluitvorming en wat er nog nodig is of aangepast moet worden. Uiteindelijk moet het instrument de professional helpen in het besluitvormingsproces waardoor zij een goede en onderbouwde beslissing kunnen maken. Het onderzoek richt zich specifiek op beslissingen die het wel of niet opschalen naar specialistische zorg betreffen (E. Blaauw, persoonlijke communicatie, 2017).

Maar wat is 'goed' beslissen? Wanneer is een beslissing goed onderbouwd? Er zijn verschillende belanghebbenden bij de toeleiding tot passende jeugdhulp, die hier allemaal hun eigen perspectief op hebben. De cliënt heeft voorkeuren en wensen, de professional heeft kennis en ervaring en de gemeente heeft een bepaald perspectief op basis van de uitgangspunten van hun beleid en de opdracht van de transitie van de jeugdhulp. Al deze verschillende perspectieven en de complexiteit

¹ Hier zal verder in dit onderzoek naar verwezen worden als "het project Toegang"

van beslissen maken het moeilijk, misschien zelfs onmogelijk, voor de jeugdprofessional om een besluit te nemen waarbij recht gedaan wordt aan al deze perspectieven (Bartelink et al., 2013). Dit onderzoek zal zich dan ook richten op het verkennen van de verschillende perspectieven. Het beschrijven van elementen waaraan een verantwoorde beslissing moet voldoen vanuit de verschillende perspectieven, zal daarmee een bijdrage leveren aan het project “Toegang” van het lectoraat Jeugd, Gezin en Samenleving. Dit onderzoek zal worden uitgevoerd in de gemeente Roosendaal.

Maatschappelijke context

Gemeenten zijn nu verantwoordelijk voor de toeleiding tot passende jeugdhulp. Dat wil zeggen dat zij ervoor moeten zorgen dat passende hulp toegankelijk is voor alle (gezinnen met) jeugdigen die dit nodig hebben. Gemeenten krijgen de vrijheid om dit op hun eigen manier te organiseren. Zo kiezen sommige gemeenten voor (jeugd)loketten, waar andere gemeenten er juist voor kiezen om instanties zoals het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) in te zetten voor het snel en effectief afhandelen van vragen en ondersteuning (Nederlands Jeugdinstituut, n.d.; “Transitie jeugdzorg,” n.d.).

De gemeenten hebben dus een grote verantwoordelijkheid: een toereikend aanbod aan jeugdhulp bieden en de toeleiding daartoe organiseren. Daarover staat in de Jeugdwet (Jeugdwet

“Indien naar het oordeel van het college een jeugdige of een ouder jeugdhulp nodig heeft in verband met opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen en voor zover de eigen mogelijkheden en het probleemoplossend vermogen ontoereikend zijn, treft het college ten behoeve van de jeugdige die zijn woonplaats heeft binnen zijn gemeente, voorzieningen op het gebied van jeugdhulp en waarborgt het college een deskundige toeleiding naar, advisering over, bepaling van en het inzetten van de aangewezen voorziening, waardoor de jeugdige in staat wordt gesteld”

- A. gezond en veilig op te groeien;*
- B. te groeien naar zelfstandigheid, en*
- C. voldoende zelfredzaam te zijn en maatschappelijk te participeren, rekening houdend met zijn leeftijd en ontwikkelingsniveau”*

Bron: Jeugdwet artikel 2.3 -1 1

BWBR0034925, 2014) het volgende:

In de wet staat dus beschreven dat het college² een oordeel moet vellen of een jeugdige of een ouder jeugdhulp nodig heeft. Dit doen zij in de gemeente Roosendaal niet zelf, maar hiervoor hebben ze jeugdprofessionals ingezet die werken in het wijkteam of bij het CJG. Het is voor het gemeentelijk beleid dus van groot belang dat de professionals, aan wie deze oordeel- en besluitvorming over de toeleiding naar passende jeugdhulp is toevertrouwd, kwalitatief goed kunnen beslissen, uitgaan van de uitgangspunten van de Jeugdwet en de transitie en recht doen aan de jeugdige en het gezin.

Beroepsrelevantie

De taken en verantwoordelijkheden van de jeugdprofessional zijn met de ingang van de Jeugdwet sterk veranderd. Een van die verantwoordelijkheden is de toeleiding naar passende jeugdhulp. Een beslissing die zij moeten maken, die ingrijpende en onuitwisbare gevolgen (zoals de inzet van drang- en dwangtrajecten) kan hebben voor (gezinnen met) jeugdigen.

Jeugdprofessionals komen hiermee voor een aantal (nieuwe) knelpunten te staan. Er is door Bartelink en collega's (2013) een grondige literatuurstudie gedaan naar wat werkt in effectieve besluitvorming. Hoewel er in de tijd van dit onderzoek nog sprake was van wettelijke indicatiestelling, komen de jeugdprofessionals voor dezelfde knelpunten te staan. De gezinnen die zij tegenkomen in het werkveld hebben vaak een complexe en dynamische problematiek. Dit maakt besluitvorming moeilijker. Ook spelen er vaak veel verschillende factoren binnen het gezin, de school en de omgeving een rol, wat het voor de professional bemoeilijkt om te achterhalen waar de hulpvraag precies ligt en wat de kern van de problematiek is (Bartelink et al., 2013).

Daarnaast spelen andere factoren zoals de aanwezigheid en beschikbaarheid van het juiste hulpaanbod, de uitgangspunten en opdracht van het lokale beleid en persoonlijke afwegingen op basis van persoonlijke normen en waarden van de professional ook mee. Professionals komen dan ook lang niet altijd tot dezelfde conclusie. Dit wil overigens niet zeggen dat de ene keuze beter is dan de andere. Professionals vertrouwen en beslissen vaak op basis van eigen ervaringen en intuïtie. Deze intuïtieve besluitvorming is vaak te herkennen aan gebrekkige onderbouwing. Intuïtieve besluitvorming helpt bij het snel beoordelen van een situatie, maar brengt ook risico's en valkuilen met zich mee. Deze worden in de literatuurstudie verder uitgewerkt (Bartelink et al., 2015).

Om de kwaliteit van de jeugdhulp te waarborgen is het Kwaliteitskader Jeugd en de Beroepscode Jeugdzorgwerker ontwikkeld. Het Kwaliteitsregister Jeugd en de Beroepscode vragen van de professional dat zij zich professionaliseren en werken volgens de voor de jeugdprofessional geldende beroeps (ethische) normen en richtlijnen. Daarbij zijn jeugdprofessionals die beslissen over passende

² Het college van burgemeesters en wethouders.

jeugdhulp verplicht tot beroepsregistratie bij het Stichting Kwaliteitsregister Jeugd (Kwaliteitskader Jeugd 2.1, 2016). Met deze beroepsregistratie moet professioneel handelen bevorderd worden. Daarnaast vallen jeugdprofessionals met een registratie onder het tuchtrecht. Wanneer belanghebbenden dus menen dat een professional onjuist gehandeld heeft, moet de professional zich verantwoorden voor het tuchtcollege (Tuchtrechtreglement, versie 1.1, 2015).

Samen met alle nieuwe taken en verantwoordelijkheden die een jeugdprofessional nu krijgt, vergt dat dus aanpassingen in het handelen van de professional. Wanneer een jeugdprofessional een beslissing maakt over passende jeugdhulp voor een jeugdige, is het dus belangrijk dat hij kan onderbouwen dat de gemaakte beslissing, ook een verantwoorde beslissing was.

Belang voor de cliënt

Elke jeugdige heeft recht op kwalitatieve hulp en ondersteuning waar dat nodig is. Ze hebben recht op een deskundige professional die hen kan helpen met het verkennen van de vraag en ze de passende hulp kan bieden (Kwaliteitskader Jeugd 2.1, 2016). Vanuit de Jeugdwet wordt de focus gelegd op de eigen kracht van (gezinnen met) jeugdigen. Interventies moeten aansluiten bij de hulpvraag van de cliënt. Het is dus van belang om de waarden en voorkeuren van de (gezinnen met) jeugdigen mee te nemen in het besluitvormingsproces. Het blijkt dat interventies effectiever zijn als hierover in dialoog met ouders en jeugdigen wordt beslist (Bartelink & Kooijman, 2014). Een professional die dus verantwoord beslist en hierin het perspectief van de cliënt meeneemt zorgt er niet alleen voor dat er recht wordt gedaan aan de jeugdige, maar ook dat de gekozen interventie effectiever zal zijn.

Probleemanalyse

Elk kind heeft recht op leven en ontwikkeling. Een kind heeft daarmee het recht om op te groeien in een omgeving waarin het zich kan ontwikkelen ("Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind - artikel 6," 1989). Als het opgroeien niet goed lukt door problemen van psychische, fysieke of maatschappelijke aard heeft de jeugdige dus recht op ondersteuning. Deze ondersteuning wordt geboden door jeugdprofessionals uit de gemeente waar het kind woont. De jeugdprofessional onderzoekt samen met (het gezin en) de jeugdige welke hulp passend is en zorgt dat deze georganiseerd wordt. De jeugdigen en ouders moeten er dan ook op kunnen vertrouwen dat de jeugdprofessional kwalitatieve hulp biedt ("Kwaliteitskader Jeugd 2.1," 2016).

Beslissen over jeugdhulp is een taak waar veel jeugdprofessionals (vaak) nog geen ervaring mee hebben. Onderzoek laat zien dat professionals vaak intuïtief beslissen. Dit is enerzijds zinvol omdat zij

daarmee snel informatie kunnen verwerken, maar anderzijds zorgt dit ervoor dat beslissingen vaak nauwelijks onderbouwd zijn. Dit brengt een gevaar met zich mee. Er is gevaar voor vertekening van de werkelijkheid, oordeelvorming op basis van beperkte informatie en tunnelvisie (Bartelink et al., 2015). Juist om in het belang van de jeugdige te handelen en vanwege de verplichting tot beroepsregistratie, moeten professionals goed onderbouwde beslissingen maken, daar zij nu door het beroepstuchtrecht op hun handelen beoordeeld kunnen worden (“Tuchtreglement, versie 1.1,” 2015)

Er zijn verschillende instrumenten ontwikkeld om de professional te ondersteunen bij het besluitvormingsproces. Echter zijn er sinds de transitie meerdere belanghebbenden bij de toeleiding naar passende jeugdhulp die uiteenlopende belangen hebben. De jeugdprofessional moet rekening houden met de doelen en mening van de cliënt, de uitgangspunten van de transitie, de opdracht van de gemeente en daarnaast nog hun eigen ervaringen, overtuigingen en kennis in het nemen van hun beslissingen. Al deze verschillende perspectieven maakt verantwoord beslissen een bijna onmogelijke taak (Baecke et al., 2009; Bartelink et al., 2013). Want hoe kun je een beslissing zo onderbouwen dat hij als “goed” wordt bestempeld vanuit al die verschillende perspectieven?

Probleemstelling

Met intreding van de nieuwe Jeugdwet in 2015 hebben jeugdprofessionals in de gemeente Roosendaal de verantwoordelijkheid gekregen om te beslissen over de toeleiding naar passende jeugdhulp voor (gezinnen met) jeugdigen. In het belang van de (gezinnen met) jeugdigen is het belangrijk om goed onderbouwde beslissingen te maken om risico's en valkuilen te voorkomen. Daarnaast kan een jeugdprofessional nu beoordeeld worden op zijn handelen door het beroepstuchtrecht en dient hij dus zijn keuzes te kunnen verantwoorden. Echter maken alle verschillende perspectieven op verantwoord beslissen het moeilijk om een juiste beslissing te nemen, aangezien er geen eenduidige visie bestaat.

Doelstelling en onderzoeksdoel

Doelstelling

De doelstelling van dit onderzoek is een bijdrage leveren aan de professionalisering van het beroep van een Jeugdprofessional. Er wordt onderzocht welke elementen³ nodig zijn om op een verantwoorde wijze te beslissen in de toeleiding naar passende jeugdhulp vanuit het beleids-, jeugdprofessional-, specialistisch en gezinsperspectief. De uitkomsten van dit onderzoek zullen uiteindelijk een bijdrage leveren aan het project ‘Toegang’ van het lectoraat Jeugd, Gezin en

³ Zie begripsbepaling

Samenleving, aangezien de elementen van een verantwoorde beslissing worden gebruikt als basis voor het ontwikkelen van het instrument. Daarnaast zal op basis van de resultaten een innovatie worden ontwikkeld voor de beroepspraktijk die ondersteunend zal zijn in het besluitvormingsproces.

Onderzoeksdoel

Met dit onderzoek wordt getracht om elementen te beschrijven die vanuit het beleids-, jeugdprofessional-, specialistische- en gezinsperspectief nodig zijn om op een verantwoorde wijze te beslissen in de toeleiding naar passende jeugdhulp in de gemeente Roosendaal.

Het onderzoeksdoel kan als volgt worden beschreven:

Het verzamelen en beschrijven van elementen die nodig zijn om op een verantwoorde wijze te beslissen in de toeleiding naar passende jeugdhulp vanuit het perspectief van beleidsmakers, jeugdprofessionals, specialisten en gezinnen in de gemeente Roosendaal.

Dit onderzoeksdoel zal behaald worden wanneer er antwoord is gegeven op de volgende onderzoeksvraag:

“Welke elementen zijn volgens jeugdprofessionals, specialisten, beleidsmakers en gezinnen uit de gemeente Roosendaal belangrijk om op een verantwoorde wijze een beslissing te maken in de toeleiding naar passende jeugdhulp?”

Om de hoofdvraag goed te kunnen beantwoorden, Zijn er verschillende deelvragen ontwikkeld die collectief de hoofdvraag kunnen beantwoorden.

Deelvraag 1: Welke elementen zijn volgens jeugdprofessionals belangrijk om op een verantwoorde wijze te beslissen

Deelvraag 2: Welke elementen zijn volgens (jeugd) specialisten belangrijk om op een verantwoorde wijze te beslissen?

Deelvraag 3: Welke elementen zijn volgens beleidsmakers belangrijk om op een verantwoorde wijze te beslissen?

Deelvraag 4: Welke elementen zijn volgens gezinnen belangrijk om op een verantwoorde wijze te beslissen?

Deelvraag 5: Hoe verhouden de elementen vanuit verschillende perspectieven zich met elkaar?

Theoretisch kader en contextbeschrijving

Inrichting van de jeugdhulp: de wet en de professional.

Om de wettelijke kaders en de beroepsrichtlijnen waarbinnen de jeugdprofessional beslissingen moet nemen helder te maken, worden in dit hoofdstuk de uitgangspunten van de transitie van de Jeugdwet, de kwaliteitsnormen die gelden voor het beroep van een jeugdprofessional⁴, de verplichte beroepsregistratie voor jeugdprofessionals en de (ethische) normen van de Beroepscode beschreven.

De Jeugdwet

Op 1 januari 2015 is de Jeugdwet in werking getreden. Deze wet is ter vervanging van de voorheen geldende Wet op Jeugdzorg. Met de ingang van de Jeugdwet werd jeugdzorg gedecentraliseerd naar gemeenten, met als doel dat jeugdigen gezond en veilig opgroeien, hun talenten ontwikkelen en naar vermogen participeren in de samenleving (“Kwaliteitskader Jeugd 2.1,” 2016). De 5 uitgangspunten van de transformatie staan beschreven in Bijlage 1.

De Jeugdwet brengt allerlei vormen van hulp aan jeugdigen, die vanuit verschillende sectoren werden geboden en gefinancierd, samen onder één nieuw begrip: Jeugdhulp (“Kwaliteitskader Jeugd 2.1,” 2016). Jeugdhulp wordt in de wet als volgt omschreven:

“a. ondersteuning van en hulp en zorg, niet zijnde preventie, aan jeugdigen en hun ouders bij het verminderen, stabiliseren, behandelen en opheffen van of omgaan met de gevolgen van psychische problemen en stoornissen, psychosociale problemen, gedragsproblemen of een verstandelijke beperking van de jeugdige, of opvoedingsproblemen van ouders
b. het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijk verkeer en van het zelfstandig functioneren van jeugdigen met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking, een chronisch psychisch probleem of een psychosociaal probleem en die de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt, en
c. het ondersteunen bij of het overnemen van activiteiten op het gebied van de persoonlijke verzorging gericht op het opheffen van een tekort aan zelfredzaamheid bij jeugdigen met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking of een somatische of psychische aandoening of beperking, die de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt, met dien verstande dat de leeftijdsgrens van achttien jaar niet geldt voor jeugdhulp in het kader van jeugdstrafrecht.”

Bron: Jeugdwet artikel 1.1

⁴ Met jeugdprofessional wordt in dit onderzoek bedoeld op een hbo opgeleide sociaal-agoog die generalistische werkt met (gezinnen met) kinderen. Echter is het kwaliteitskader, de beroepsregistratie en de beroepscode van toepassing op een bredere groep van professionals die werkzaam zijn in de jeugdhulp. Voor het gemak van het onderzoek wordt in dit geval alleen verwezen naar de jeugdprofessional.

De jeugdprofessional: nieuwe taken en verantwoordelijkheden

In het Kwaliteitskader Jeugd 2.1 (2016) is door de verschillende veldpartijen binnen het jeugddomein (branche-, beroeps- en cliëntorganisaties, gemeenten en kennisinstituten) een gezamenlijke werkwijze afgesproken waarmee ze zichzelf en elkaar beoordelen. De Inspectie past hier ook het Toetsingskader op aan. Volgens dit kwaliteitskader zijn de verantwoordelijkheden en autonomie van jeugdprofessionals groter en anders dan voorheen. Het is dus van belang dat zij bekwaam zijn om de aan hen toebedeelde taken uit te voeren en invulling te geven aan de nieuwe verantwoordelijkheden en hun positie. Vakbekwaamheid betekent dat de professionals in staat zijn om hun beroep uit te oefenen volgens de professionele standaarden. De jeugdprofessional die wordt ingezet, moet passen bij de vraag van de cliënt, beschikt over de nodige vakbekwaamheid en handelt volgens de beroepsethische normen die staan in de Beroepscode voor jeugdzorgwerkers ("Kwaliteitskader Jeugd 2.1," 2016).

De doelen van de Jeugdwet en de transformatie eisen van alle jeugdprofessionals dat zij professioneel handelen. Iedere professional handelt vanuit een gemeenschappelijke basis in het professioneel handelen. Alle betrokken partijen zullen gezamenlijk moeten werken om de gemeenschappelijke basis in het handelen te borgen. Om inhoud te geven aan de doelen van de Jeugdwet wordt van alle jeugdprofessionals gevraagd dat zij hun werk vormgeven vanuit een basis, zoals vastgelegd in het Kwaliteitskader Jeugd 2.1 (2016).

Een onderdeel hiervan is cliëntgericht werken, wat inhoudt dat de jeugdprofessional uitgaat van de wensen en behoeften van de jeugdigen en ouders. Daarnaast is het van belang dat professionals signalen die duiden op (meervoudige) problemen, stoornissen of beperkingen bij de jeugdige of ouders kunnen constateren. Ook moet een jeugdprofessional de eigen kracht en regie van gezinnen versterken, waarbij ze aansluiten bij de mogelijkheden van de jeugdige, de ouders en het sociale netwerk. Een vierde onderdeel van deze basis die door jeugdprofessionals gedragen wordt, is het bevorderen van veiligheid. Jeugdprofessionals hebben oog voor de veiligheid van de jeugdige, zowel op fysiek, psychisch en sociaal vlak. Eveneens wordt benoemd dat jeugdprofessionals werken vanuit een integrale blik, waarbij ze oog hebben voor het functioneren van jeugdigen en ouders op verschillende levensgebieden en de invloed die dit heeft. Een vijfde punt in deze basis is samenwerken; professionals stemmen af met andere professionals en netwerken met aanvullende deskundigheid en ze werken in dialoog met zowel ouders als jeugdigen. Ten slotte wordt benoemd dat professionals een leven lang leren en reflecteren, waarmee bedoeld wordt dat een professional zichzelf blijft ontwikkelen en blijft reflecteren op zijn of haar handelswijze (zie "Kwaliteitskader Jeugd 2.1," 2016).

Bij dit laatste onderdeel wordt dan ook van de jeugdprofessional gevraagd om zoveel mogelijk evidence-based te werken⁵. Dit vraagt om een constante investering in hun vakmanschap, vanuit zowel de organisatie als de professionals zelf. De professionals kunnen hiermee hun kennis en kunde op peil houden en hun competenties verder ontwikkelen. Evidence-based werken, ofwel evidence-based practice, wordt later in deze literatuurstudie uitgewerkt ("Kwaliteitskader Jeugd 2.1," 2016).

Beroepsregistratie

De Jeugdwet verplicht de jeugdhulpaanbieder (en jeugdprofessional), de Gecertificeerde Instelling(GI) en/of de gemeente om verantwoorde hulp te leveren. Dit houdt in dat er gewerkt moet worden met geregistreerde professionals die gebonden zijn aan de tuchtrechnorm, dat bij het toedelen van de taken aan geregistreerde professionals rekening wordt gehouden met hun specifieke kennis en vaardigheden en dat er zorg moet worden gedragen dat de professionals kunnen werken volgens hun specifieke professionele standaarden, zoals de beroepscode, vakinhoudelijke richtlijnen en veldnormen ("Kwaliteitskader Jeugd 2.1," 2016) (Kwaliteitskader Jeugd 2.1, 2016).

In de Jeugdwet is de beroepsregistratie geïntroduceerd als middel om verantwoorde hulp te borgen. Professionals op hbo, hbo-plus, wo en wo-plus niveau die werken met jeugd dienen dus, in bepaalde situaties of voor bepaalde werkzaamheden, geregistreerd te zijn. Registratie in het BIG-register of in het Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ) biedt een herkenbaar kwaliteitskeurmerk en erkenning van een niveau van de vakbekwaamheid van de professionals ("Kwaliteitskader Jeugd 2.1," 2016).

Dit onderzoek richt zich specifiek op het beslissen over toeleiding naar passende jeugdhulp. Dit is een taak die uitsluitend door een geregistreerde jeugdprofessional wordt gedaan. De geregistreerde jeugdprofessional heeft met alle beslissingen (toeleiding naar niet vrij-toegankelijke jeugdhulp, af- en opschalen van hulp, beëindigen van hulp, inzetten van dwang en drang, inzet van specifieke deskundigheid) die hij moet nemen dus een ingrijpende en onomkeerbare invloed op het leven van de cliënt en het gezin. De Jeugdwet verplicht professionals om te handelen als goede hulpverleners, zoals dat voortvloeit uit hun professionele standaard, in overeenstemming met de verantwoordelijkheid die zij hebben. Een van die professionele standaarden is de Beroepscode Jeugdzorgwerker ("Jeugdwet BWBR0034925," 2014; "Kwaliteitskader Jeugd 2.1," 2016).

⁵ "Evidence based werken gaat uit van het gewetensvol, expliciet en oordeelkundig gebruik maken van het huidige beste bewijsmateriaal om beslissingen te nemen voor en samen met cliënten. Het gaat hierbij om beslissingen op basis van: het best beschikbare bewijs, de kennis en ervaring van de professional en de waarde(n) en voorkeur van de individuele cliënt" ("Kwaliteitskader Jeugd 2.1," 2016).

Beroepscode voor de jeugdzorgwerker

Vanuit de overheid en werkgevers kwam de vraag naar een beroepscode die zich toespitste op de jeugdhulp sector. De bestaande beroepscode van de toenmalige NVMW (Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers) en Phorza2 waren niet toereikend daar jeugdprofessionals te maken hebben met meervoudige partijdigheid (ouders én jeugdigen) en er vaak sprake is van drang en dwang. Hiermee ontstond de behoefte aan een eigen uitwerking van de beroepscode. Deze behoefte heeft geresulteerd in de 'Beroepscode voor de Jeugdzorgwerker, collectieve beroepsnormen voor de beroepsvariant jeugdzorgwerker' (BPSW, 2016). De jeugdprofessionals hebben volgens het Kwaliteitskader Jeugd de verplichting om te handelen naar de normen die in de Beroepscode beschreven staan ("Kwaliteitskader Jeugd 2.1," 2016). Het is belangrijk deze normen te kennen en mee te nemen in het onderzoek omdat ze het handelen en dus het beslissen van een professional beïnvloeden. De Beroepscode is opgedeeld in hoofdstukken met normerende artikelen. Een samenvatting van de Beroepscode is te vinden in bijlage 2.

Besluitvorming in de jeugdhulp

Om goed te kunnen onderzoeken wat verantwoord beslissen precies is, is het belangrijk om de wetenschappelijk bestaande kennis hierover te exploreren. Deze kennis zal niet alleen als basis worden gebruikt bij het uitvoeren van het veldonderzoek, maar zal ook afgewogen worden tegen de resultaten. Overeenkomsten en verschillen zullen hierdoor sneller naar boven komen. Er wordt in dit onderzoek dus stilgestaan bij het wetenschappelijke onderzoek naar besluitvorming, beslismodellen en de vaardigheden die een jeugdprofessional nodig heeft om goed te kunnen beslissen. Ook zal er kort aandacht besteed worden aan besluitvorming met ouders en jeugdigen.

Onderzoek naar besluitvorming

In het hulpverleningstraject neemt een jeugdprofessional voortdurend beslissingen met ouders en jeugdigen. Een kwalitatief goed beslisproces draagt eraan bij dat ouders en jeugdigen effectief geholpen worden. Dat betekent dat de jeugdprofessional in het beslisproces gebruik maakt van kennis over relevante theorieën en kennis over 'wat werkt'. Daarnaast dient de jeugdprofessional over gesprekstechnieken te beschikken waarmee ouders en jeugdigen inzicht krijgen in hun eigen vraag of probleem, zodat hun motivatie wordt versterkt en zodat ze een bijdrage aan de besluitvorming kunnen leveren. Hoewel de jeugdprofessional zijn/haar eigen ideeën heeft over wat belangrijk is en welke informatie nodig is om een beslissing te nemen, dient de jeugdprofessional ook een alliantie met de ouder of jeugdige op te bouwen. Hierbij is het dus belangrijk dat de jeugdprofessional goed luistert naar de ideeën van de ouder of jeugdige zodat deze zich gehoord en gezien voelt (Bartelink et al., 2015).

Daarnaast dient de professional, met betrekking tot de benodigde informatie om goed te beslissen, twee overwegingen te maken. Allereerst is er een efficiëntie versus omvattendheid dilemma. Hierbij moet de jeugdprofessional afwegen hoeveel informatie noodzakelijk is om een beslissing te kunnen nemen. Enerzijds moet de informatie op een 'open' manier worden ingewonnen zodat er geen mogelijk relevante informatie over het hoofd gezien wordt. Anderzijds moet de jeugdprofessional zich beperken tot alleen het verzamelen van noodzakelijke informatie om een beslissing te nemen (Bartelink et al., 2015).

Er is weinig onderzoek gedaan naar methoden die het besluitvormingsproces in de jeugdhulp en jeugdbescherming verbeteren. Wel zijn er diverse onderzoeken die allerlei bestaande knelpunten en mogelijke risico's in het beslissen over passende hulp beschrijven. Het is van belang deze valkuilen en risico's te onderzoeken omdat hiermee in het veldonderzoek rekening gehouden dient te worden. Deze zullen hieronder kort worden toegelicht.

Een evaluatie van de Wet op Jeugdzorg (Baecke et al., 2009) laat zien dat ouder en jeugdigen nauwelijks inspraak hebben als het gaat om welke hulp zij nodig denken te hebben en welke doelen voor hen het belangrijkste zijn. Doordat professionals vaak over cliënten in plaats van met hen beslissen, sluit het geïndiceerde hulpaanbod niet aan bij de wensen en verwachtingen van gezinnen. De kans wordt hierdoor groter dat zij voortijdig afhaken. Daarbij ligt volgens Baecke en collega's de nadruk op oplossing op korte termijn in plaats van op resultaatgerichte trajecten met aandacht voor de lange termijn en continuïteit. Volgens Baecke en collega's moet er juist gezocht worden naar oplossingsmogelijkheden binnen het gezin of het sociale netwerk, waarbij het beoogde resultaat op de lange termijn meer op de voorgrond staat. Hierdoor hoeven cliënten niet herhaaldelijk een beroep op geïndiceerde jeugdhulp te doen.

Een tweede valkuil is dat beslissingen over de nodige hulp vaak eenzijdig op de problematische kenmerken van de jeugdige zijn gebaseerd (Pameijer & Van Beukering, 2004). Er is veel minder aandacht voor opvoedings- en/of onderwijsleersituaties en de positieve kanten van de jeugdige, het gezin en de school blijven buiten beeld. Hierdoor zijn de adviezen van de jeugdprofessional niet altijd bruikbaar.

Een derde valkuil is gerelateerd aan praktische problemen. In verband met praktische problemen zoals wachtlijsten of niet beschikbare zorg, indiceren professionals vaak hulp die op dat moment beschikbaar is in de regio. Dat terwijl deze niet altijd aansluit bij de vraag en het probleem van de cliënt (Lekkerkerker, Bartelink, & Eijgenraam, 2011)

Een laatste valkuil is intuïtief beslissen. Professionals beslissen vaak intuïtief. Dit heeft als voordeel dat het ze helpt om snel veel informatie te verwerken, maar het maakt ook dat beslissingen soms

nauwelijks onderbouwd zijn. Zeker voor ervaren professionals geldt dat zij op basis van hun ervaring snel een beslissing nemen. Echter betekent ervaring lang niet altijd dat het een goede bron van kennis is. In ervaringen kunnen vertekeningen sluipen. Intuïtief beslissen kan een aantal gevaren met zich meebrengen doordat mensen de werkelijkheid versimpelen. Allereerst kan het ervoor zorgen dat professionals een oordeel vormen op basis van beperkte informatie, waardoor het beeld vertekend kan worden (Garb, 1998). Ten tweede kan intuïtief beslissen ervoor zorgen dat een tunnelvisie ontstaat, waarbij professionals de neiging hebben om bevooroordeeld te zijn tegen informatie die hun eerste oordeel ondersteunt of juist tegenspreekt. Een derde gevaar is dat de jeugdprofessional niet altijd op de hoogte is van geschikt aanbod. Er zijn vaak veel verschillende interventies beschikbaar, maar is de effectiviteit van interventies niet altijd duidelijk en weten professionals niet altijd voor welke doelgroep de interventie geschikt is. Daardoor kunnen irrelevante factoren en omstandigheden meewegen in de besluitvorming, zoals goede ervaring met zorgaanbieder X. Een vierde gevaar van intuïtief beslissen is hoe professionals denken over oorzakelijke en in stand houdende factoren. Professionals komen daardoor in dezelfde situatie tot verschillende besluiten. Ten slotte is er het gevaar van de persoonlijke beslisdrempel; ook als professionals het met elkaar eens zijn over wat er aan de hand is, kunnen zij van mening verschillen over de in te zetten hulp (Bartelink et al., 2015).

Al deze risico's en valkuilen zijn uiteindelijk niet helpend bij het beslisproces van de professional. Om deze te ondervangen moeten er dus handvatten komen om jeugdprofessionals te ondersteunen in dit proces (Bartelink et al., 2015).

Evidence Based Practice

Evidence-based practice (EBP) wordt steeds populairder in verschillende gezondheidsdisciplines. Zo ook in het jeugdzorgstelsel. In dit hoofdstuk wordt verder ingegaan op wat EBP is, hoe het werkt en waarom EBP belangrijk is bij het nemen van beslissingen. (Egmond & Schuitemaker, 2009).

*“EBP is het gewetensvol, expliciet en oordeelkundig gebruikmaken van het voorhanden zijnde beste bewijs bij het nemen van beslissingen”
(Egmond & Schuitemaker, 2009).*

EBP is geen statische methode, maar een handelwijze en gedragsvorm waarbij een kritische reflectie van de professional op het eigen handelen essentieel is (“Wat is Evidence Based Practice?,” n.d.). De kennis van de jeugdprofessional wordt dus niet aan de kant gezet, maar ingezet als middel. De jeugdprofessional verzamelt bewijs van effectieve interventies en maakt dan op basis van eigen

kennis en ervaring en rekening houdend met de voorkeuren en waarden van de cliënt een beslissing voor een effectieve interventie die het (best) verwachte resultaat oplevert (Mullen & Streiner, 2004).

EBP en besluitvorming in de toeleiding naar passende jeugdhulp

EPB wordt steeds populairder in verschillende disciplines in de zorg en welzijn sector. Zo ook in de sector voor jeugdhulp. Over effectieve jeugdhulp wordt door het NJI het volgende gezegd (“Over effectieve jeugdhulp,” n.d.)

“Effectieve jeugdhulp houdt in dat je ‘evidence-based’ werkt: je bent de beschikbare kennis over wat werkt. Die kennis komt uit drie verschillende bronnen: wetenschappelijke kennis, praktijkkennis van professionals en ervaringskennis van cliënten.”

Effectieve jeugdhulp veronderstelt toepassing van kennis over wat wel en niet werkzaam is: ‘wat werkt’. Het vraagt dus om:

- Een effectieve professional met kennis over wat wel en niet werkt, die dit toepast en resultaten meet en de hulp verbeterd als de resultaten achterblijven
- Een effectieve organisatie die ervoor zorgt dat effectieve jeugdhulp wordt ingezet en de (kosten)effectiviteit verhoogd door voortduren de resultaten te meten
- Een effectief beleid die vraagt aan de instellingen om hun aanbod te onderbouwen, het effect van de zorg te monitoren en deze gegevens te gebruiken om het aanbod te verbeteren en de opgedane kennis te delen zodat beleidsdoelstellingen bereikt kunnen worden (“Over effectieve jeugdhulp,” n.d.) .

In een onderzoeksrapport van het NJI (Bartelink et al., 2013) wordt de link gelegd tussen effectief indiceren en effectief beslissen. Dit is een rapport waarin de voormalige Bureaus Jeugdzorg nog verantwoordelijk waren voor indicatiestelling. Echter, gezien de taak op zichzelf niet veranderd is, is het relevant voor dit onderzoek. Hulpverleners indiceren evidence-based. Dat wil zeggen dat zij een effectief hulpaanbod indiceren op basis van relevante theorieën over het ontstaan en in stand blijven van ontwikkelings- en opvoedingsproblemen en kennis over ‘wat werkt’. Deze theorieën en kennis vormen de inhoudelijke input die nodig is om een goed onderbouwde beslissing te kunnen nemen. Expliciet en goed onderbouwde besluitvorming over de noodzakelijke hulp creëert een sterke basis

voor de verdere invulling van het behandelplan voor een effectief verlopende hulpverlening (Bartelink et al., 2013).

In de praktijk blijkt echter dat de beslissing over een specifiek hulpaanbod weinig te maken heeft met de vastgestelde problematiek. De keuze wordt door allerlei andere factoren bepaald zoals de ervaringen van de hulpverlener of zijn kennis van het beschikbare hulpaanbod. Het lijkt erop op dat de besluitvorming irrationeler wordt naarmate de problematiek van het gezin ernstiger en complexer is. De kennis over 'wat werkt' speelt dan steeds minder een rol in de besluitvorming, terwijl de invloed van persoonlijke kennis, ervaring en de normen en waarden van de beslissende hulpverlener toeneemt. Zij nemen dan hun beslissing op basis van wat zij denken dat werkt (Bartelink et al., 2013). Bovenstaande wordt ook wel ongestructureerde intuïtieve besluitvorming genoemd. Hetgeen wat een hoop valkuilen met zich meebrengt, zoals eerder beschreven (Bartelink et al., 2013; Garb, 1998).

Enkele studies laten dan ook zien dat gestandaardiseerde en gevalideerde instrumenten consequent tot betere voorspellingen leiden en dat zelfs ervaren hulpverleners betere oordelen over problemen vormen als zij een instrument ter ondersteuning gebruiken. Er zijn diverse beslismodellen ontworpen om de besluitvorming te structureren (Bartelink et al., 2015).

EBP is erop gericht om de kennis over 'wat werkt' te verbinden met de kennis en ervaringen van de professional en de waarden en voorkeuren van de cliënt. Het kan dus gezegd worden dat effectieve besluitvorming gebeurt op basis van EBP. Met EBP ondervang je dus de valkuil van beslissingen die nauwelijks onderbouwd zijn (zie Garb, 1998), doordat je niet alleen beslist op basis van eigen ervaring, maar ook op basis van 'wat werkt' en de voorkeuren en wensen van het gezin.

Beslismodellen

Zoals eerder genoemd toont onderzoek aan dat gestandaardiseerde en gevalideerde instrumenten de inschatting van de aard en de ernst van de problematiek verbeteren. Er zijn een aantal modellen ontwikkeld om de besluitvorming te structureren. Met betrekking tot relevantie wordt een kort overzicht gegeven van de inhoud van deze modellen. Meer over deze modellen is te vinden in de Richtlijn 'Samen met ouders en jeugdige beslissen over passen hulp / onderbouwing' (2015). Deze richtlijn is geraadpleegd voor dit deel van de literatuurstudie omdat het een recente en uitgebreide onderbouwing bevat van besluitvormingsmodellen en processen. De stappen in deze besluitvormingsmodellen komen grotendeels overeen. Deze stappen hoeven overigens niet volledig of in volgorde doorgelopen te worden. De belangrijkste stappen zijn volgens Bartelink en collega's (2015):

1. Vraagverheldering: Het verkrijgen van inzicht in de vraag van ouders/jeugdige
2. Probleem- en krachtenanalyse: Verkenning van de aard en ernst van de vraag en de doelen.
3. Doelen opstellen: Samen met ouders en/of jeugdigen belangrijkste doelen bepalen.
4. Beslissen over hulp: beslissen welke hulp het beste aansluit bij de vraag en de doelen.
5. Uitvoeren van de hulp/interventie
6. Evalueren van doelen en geboden hulp

Een beslissing dient gebaseerd te worden op een inschatting van de aard en ernst van de problemen. Naarmate de problemen ernstiger en complexer zijn is de beslissing ingrijpender en de aard en ernst van de problemen moet dan uitgebreider in kaart worden gebracht. Elke verantwoorde beslissing over de benodigde hulp is gebaseerd op een analyse van sterke kanten en hulpbronnen van de jeugdige en op basis van de volgende factoren (zie Bartelink et al., 2015):

- De aard en ernst van de problemen
- De veroorzakende of in standhoudende factoren
- De kans dat problemen zich blijven voordoen indien er geen hulp geboden wordt
- De gevolgen van de situatie op dit moment en voor de toekomst wanneer er geen hulp geboden wordt

Onderzoek vanuit zowel de jeugdhulp en jeugdbescherming als in de medische wereld, laat zien dat participatie van cliënten in de besluitvorming en het behandelproces effect heeft op de uitkomst. Jeugdprofessionals dienen daarom samen met ouders én jeugdigen te beslissen over de inzet van jeugdhulp. Er moet voor duurzaam resultaat, een gedeelde visie komen tussen professionals en jeugdigen en ouders op de hulpvraag, de doelen van het hulpverleningsproces. Daarnaast is het

belangrijk dat zij gezamenlijk werken aan het verbeteren/draaglijk maken van de situatie (Bartelink et al., 2015).

Jeugdprofessionals hebben goede kennis nodig over normale ontwikkeling en opvoeding en over veel voorkomende vragen en problemen. Op die manier kunnen zij zorgvuldig beslissen over passende hulp. Daarbij heeft de jeugdprofessional kennis nodig over de ontwikkelingsopgaven van een jeugdige en de daarbij horende opvoedingsopgaven voor ouders.

Inrichting van de jeugdhulp gemeente Roosendaal

Roosendaal valt onder de regio West-Brabant West. Deze Regio bestaat uit negen gemeenten zijnde: Bergen op Zoom, Etten-Leur, Halderberge, Moerdijk, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht en Zundert ("Stappenplan - Jeugdhulp West Brabant West," n.d.). Elke gemeente voert haar eigen beleid op het gebied van jeugdhulp. Om de regionale samenwerking tussen de negen gemeenten toch vorm te geven is er een inrichtingskader en beleidskader opgesteld, namelijk het 'Beleidsplan Zorg voor Jeugd in West-Brabant West 2015-2017'. In dit beleidsplan staan een aantal kaders en doelen beschreven van de negen gemeenten (Regio West-Brabant West, 2014a).

Beleid West-Brabant West

De gemeenten van West-Brabant West (WBW) werken samen bij het invoeren van de nieuwe Jeugdwet. Individueel blijven ze verantwoordelijk voor het organiseren van de jeugdzorg, maar ze werken regionaal samen op het gebied van communicatie, informatisering, automatisering, inkoop, contractering en bekostiging. Gemeenten zetten de ondersteuning decentraal in, dus lokale beleidsruimte blijft bestaan. In het inrichtingskader zijn de beleidslijnen uitgewerkt en vastgesteld. De gemeenten van WBW hebben in 'Beleidsplan Zorg voor Jeugd in West-Brabant West 2015-2017' hun visie neergelegd. Hierbij was het uitgangspunt "handel alsof het je eigen kind is". Ook is het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind(1989) onverkort van toepassing. In de visie zijn een viertal leidende principes beschreven die worden gehanteerd: eigen kracht eerst, regie bij het gezin, geen kind buiten spel en loslaten zonder het zicht te verliezen. Het doel is om het goede in het bestaande zorgaanbod te behouden. Hieronder valt bijvoorbeeld "van zorg naar preventie" en "licht waar kan, zwaar waar moet"(Regio West-Brabant West, 2014b).

Gemeenten kiezen voor beleidsregie, waarbij de gemeenten doelen resultaten en middelen voor de jeugdzorg vaststellen en de zorgaanbieders deze taken uitvoeren. Op regionaal niveau worden de jeugdprofessionals vanuit Spring geleverd aan de gemeenten. Deze jeugdprofessionals zijn verantwoordelijk voor de toegang tot niet-vrij toegankelijke zorg.

De jeugdprofessional moet bekwaam zijn om de gemeentelijke toegangstaken uit te voeren. De jeugdprofessional blijft casusregisseur (ook wanneer er specialistische zorg wordt ingezet of een tijdelijke interventie), volgt vanuit blijvende betrokkenheid de voortgang en mogelijke afschaling van de zorg en neemt de verantwoordelijkheid voor het nazorgtraject. Als de jeugdige wordt doorverwezen, dient dit altijd in samenspraak met ouders te geschieden waarbij de voorkeuren en keuzevrijheid van ouders optimaal worden gerespecteerd. Ter ondersteuning van zijn functie kan de jeugdprofessional beroep doen op het expertteam. Het expertteam is een compact multidisciplinair kernteam van specialisten met daar omheen een schil van in te schalen experts vanuit verschillende domeinen van de jeugdzorg. Het expertteam kan (Regio West-Brabant West, 2014a) consulteren en adviseren, diagnosticeren en adviseren (verklarende, oordeelsvormende en voortgangsdagnostiek) en ondersteunen bij triage (de doorverwijzing naar specialistische en niet-specialistische zorg).

Spring West-Brabant West

Roosendaal is onderdeel van de regio West-Brabant West. In opdracht van de negen gemeenten⁶ van WBW zijn 125 professionals van Spring verantwoordelijk voor het bieden van vrij toegankelijke ondersteuning en de toeleiding naar niet-vrij toegankelijke (specialistische) zorg ("Spring Jeugd," n.d.). Spring zorgt voor de inrichting van teams met gekwalificeerde jeugdprofessionals. De teams zijn generalistisch en multidisciplinair samengesteld. Ouders en jeugdigen kunnen via de gemeente of het CJG in de buurt in contact komen met een van de jeugdprofessionals ("Samenwerking | Spring Jeugd," n.d.). De professionals werken onder lokale aansturing en zijn herkenbaar als gemeentelijke jeugdprofessional. De jeugdprofessionals zijn in dienst van Spring wat ervoor zorgt dat de gemeente de verantwoordelijkheid van werkgeverschap, deskundigheidsbevordering en ontwikkeling van het vak van de jeugdprofessional aan Spring kan overlaten ("Spring Jeugd," n.d.).

Jeugdprofessionals Roosendaal

In Roosendaal kunnen alle bewoners die ondersteuning wensen terecht bij Wegwijs, een multidisciplinaire samenwerking tussen professionals van de WMO, MEE West-Brabant, WijZijn Roosendaal en het CJG ("Wegwijs Roosendaal," n.d.). De jeugdprofessionals van het CJG worden geleverd door Spring. Bewoners kunnen voor (hulp) vragen terecht bij het hoofdkantoor van Wegwijs, maar ook op alle scholen in Roosendaal is een jeugdprofessional aanwezig waar ouders en/of jeugdigen terecht kunnen (Gemeente Roosendaal, n.d.).

⁶ De samenwerkende gemeenten zijn: Bergen op Zoom, Roosendaal, Moerdijk, Halderberge, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht, Zundert en Etten-Leur.

Methodologische verantwoording

Dit onderzoek valt onder de EBP onderzoeksstroming. Dat wil zeggen dat op basis van goed bewijsmateriaal (wetenschappelijke literatuur) wordt onderzocht hoe een professional met kennis van dit bewijsmateriaal beslissingen kan maken die zijn afgestemd op eigen kennis en ervaring en de waarden en voorkeuren van de cliënt.

Om de hoofd- en deelvragen te onderzoeken is gebruik gemaakt van een kwalitatief beschrijvende onderzoeksbenadering. Volgens Van der Donk & Van Lanen (2012) moet er eerst gekeken worden naar hoe de huidige processen verlopen om binnen een organisatie veranderingen in gang te zetten. Het doel van een beschrijvend onderzoek is dan ook om de praktijksituatie in kaart te brengen. De kwalitatieve onderzoeksbenadering baseert zich op de zogenaamde interpretatieve benadering, wat inhoudt dat de sociale werkelijkheid niet los te zien is van mensen. De werkelijkheid wordt geconstrueerd door het individu en is subjectief van aard. Menselijk gedrag wordt niet direct aangestuurd door structuren en omgeving, maar door de betekenis die mensen hieraan geven (Migchelbrink, 2007).

Aangezien de sociale werkelijkheid dus onlosmakelijk verbonden is met de mensen die hier betekenis aan geven, is het voor dit onderzoek specifiek van belang om de interpretatie van ‘verantwoorde beslissingen’ te analyseren vanuit het oogpunt van de verschillende betrokken partijen (jeugdprofessionals, specialisten, beleidsmakers en gezinnen). Op deze manier kan achterhaald worden welke elementen zij als belangrijk zien in het nemen van verantwoorde beslissingen in de toeleiding naar passende jeugdhulp en hoe deze elementen zich tot elkaar verhouden.

Dataverzameling

Om de verschillende perspectieven in kaart te brengen, is gebruik gemaakt van zogenaamde ‘open technieken’ (diepte-interviews en observatie). Op deze manier is het mogelijk om de werkelijkheid zoals de respondenten deze ervaren in kaart te brengen (Migchelbrink, 2007). Alle data is verzameld in mei 2017 (zie bijlage 4 voor een beschrijving van de respondenten). Met toestemming van de respondenten zijn ervan zowel de diepte-interviews als de observaties audio-opnames gemaakt.

Om het perspectief van beleidsmakers in kaart te brengen, is één beleidsadviseur geïnterviewd aan de hand van een semi-gestructureerd interview. Hij kan spreken namens de gemeente Roosendaal als het gaat om het beleid jeugd. Het interview is afgenomen aan de hand van een vooraf opgestelde topiclijst (zie bijlage 5), die gebaseerd is op het theoretisch kader, de beschrijving van de context en persoonlijke communicatie met de opdrachtgever (Blauw, april 2017).

Om het perspectief van de specialisten in kaart te brengen, zijn drie specialisten uit het expertteam van WBW geïnterviewd aan de hand van een topiclijst. Deze topiclijst was gebaseerd op de topiclijst die gebruikt was tijdens het interview met de beleidsadviseur, echter was deze aan de hand van de inzichten die opgedaan waren tijdens dat interview aangepast (zie bijlage 6). Daarnaast is tijdens een focusgroep met specialisten die georganiseerd werd door het project 'Toegang' geobserveerd. Deze observatie was direct en onverhuld, wat wil zeggen dat de deelnemers aan de focusgroep zich er bewust van waren dat er geobserveerd werd. Voor deze focusgroep waren zowel specialisten uit WBW als West-Brabant Oost (WBO) uitgenodigd, echter waren alleen drie specialisten uit WBO aanwezig. Dit betekent dat de data die tijdens deze focusgroep is verzameld met enig voorbehoud geïnterpreteerd moet worden, maar gezien zij wel dezelfde rol vervullen als specialisten uit het expertteam van WBW is hun input wel degelijk relevant. Daarnaast had een van de specialisten eerder een functie gehad in het expertteam van WBW.

Om het perspectief van de jeugdprofessionals in kaart te brengen, zijn vier jeugdprofessionals uit WBW geïnterviewd aan de hand van een topiclijst. Deze topiclijst was gebaseerd op de topiclijst die gebruikt werd bij de interviews met de specialisten, maar was aangepast aan de hand van de inzichten die opgedaan waren tijdens deze interviews (zie bijlage 7). Daarnaast is tijdens een focusgroep met jeugdprofessionals uit WBW georganiseerd door het project 'Toegang' geobserveerd op een directe en onverhulde manier.

Om het perspectief van het gezin in kaart te brengen is geobserveerd bij een focusgroep georganiseerd door project 'Toegang', waarbij leden van LOC (Landelijk Orgaan Cliëntenraden) uitgenodigd waren. Dit zijn ervaringsdeskundigen op het gebied van jeugdhulp, die zelf ook in verschillende cliëntenraden deelnemen. Hierdoor kunnen zij ook het perspectief van andere gezinnen inbrengen. Het is wel belangrijk rekening te houden met het feit dat dit geprofessionaliseerde cliënten zijn. Daarnaast zijn zij niet representatief voor Roosendaal specifiek, al kan met voorzichtigheid aangenomen worden dat zij wel representatief zijn voor gezinnen in het algemeen, aangezien de voorkeuren en wensen van het gezin hoogstwaarschijnlijk niet afhankelijk zijn van de gemeente waar het gezin woont. De respondenten van deze focusgroep worden in het vervolg aangeduid als gezinsvertegenwoordigers.

Dataverwerking

Zoals eerder vermeld werd zowel bij de interviews als observaties gebruik gemaakt van audio-opnames. Deze opnames zijn vervolgens getranscribeerd. Dit is gedaan op een samenvattende manier, waarbij ook gebruik is gemaakt van citeren.

Tijdens de focusgroep onder gezinsvertegenwoordigers werd er door project 'Toegang' met behulp van flip-overs aan de deelnemers gevraagd om op een interactieve wijze hun eigen ervaringen omtrent besluitvorming over de toegang in de jeugdhulp te delen. Dit resulteerde in drie flip-overs met daarop onprettige ervaringen, prettige ervaringen en verbeterpunten. Deze flipovers zijn uitgewerkt en meegenomen in de data-analyse (zie bijlage 8).

Data-analyse

De verzamelde data is geanalyseerd door middel van domeinanalyse. Allereerst zijn de transcripten en de uitwerking van de flipovers gecodeerd. Dit werd gedaan door de elementen van verantwoord beslissen die naar voren kwamen uit de interviews/focusgroepen te markeren. Vervolgens zijn uit deze coderingen labels geëxtraheerd door te analyseren welke coderingen overeenkwamen of elkaar juist tegenspraken. Vervolgens is geanalyseerd in hoeverre bepaalde labels aan bod kwamen onder alle vier de partijen (jeugdprofessionals, specialisten, de beleidsadviseur en gezinsvertegenwoordigers), hoe vaak het aan bod kwam binnen die partijen en of het onderdeel was van het antwoord dat werd gegeven op de vraag "Als u een beslissing moet verantwoorden, welke elementen zouden dan volgens u een verantwoorde beslissing zijn?". Zie bijlage 9 voor een overzicht van de labels en in hoeverre deze labels aan bod kwamen.

Aan de hand van de labels en coderingen werd vervolgens onderzocht in hoeverre er achterliggende domeinen bestonden waar de labels aan gerelateerd werden. Dit werd in kaart gebracht door middel van mind-mapping (zie bijlage 10). In de resultaten zal verder uitgeweid worden over de drie domeinen die hierbij gevonden waren (zie bijlage 11 voor een boomstructuur van de labels en domeinen).

Validiteit en betrouwbaarheid

Zoals eerder benoemd is het belangrijk om bij de resultaten met betrekking tot gezinsvertegenwoordigers en de specialisten uit WBO rekening te houden met representativiteit. Echter is het wel inzichtelijk de verzamelde data mee te nemen in de analyse, met name zodat de verschillende perspectieven vertegenwoordigd kunnen worden.

Doordat gebruik gemaakt werd van twee methoden voor dataverzameling is de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek verhoogd (Migchelbrink, 2007). Daarnaast is er bij het uitvoeren van dit onderzoek vastgehouden aan de richtlijnen die hiervoor zijn opgesteld door Van der Donk en Van Lanen (2012). Een toelichting op deze richtlijnen is te vinden in bijlage 3.

Bij de face-to-face interviews werd groepsbeïnvloeding uitgesloten en was er de mogelijkheid voor de respondent om toelichting te vragen en voor de interviewer om verdiepende vragen te stellen bij

bepaalde onderwerpen. Hierdoor werd er zorg voor gedragen dat de perspectieven van de respondenten daadwerkelijk de perspectieven van de respondenten zijn, en niet slechts interpretaties van de onderzoeker. Dit werd versterkt doordat de onderzoeker enerzijds zoveel mogelijk de respondent aan het woord liet en anderzijds gebruik maakte van parafraseringen en samenvattingen gedurende de interviews, waarbij gecheckt werd of de respondent goed begrepen werd.

Tijdens de observaties had de onderzoeker geen invloed op de onderwerpen die besproken werden, waardoor de interpretatie van de onderzoeker geen rol speelde in het weergeven van de perspectieven van de respondenten. Daarnaast werd door de lectoren geparafraseerd, samengevat en gecheckt of de respondenten goed begrepen werden. Door de aanwezigheid van anderen zou er groepsbeïnvloeding ontstaan kunnen zijn. Echter, zoals eerder gesteld, door gebruik te maken van methoden triangulatie en doordat respondenten de waarde van dit onderzoek inzien, kan ervanuit gegaan worden dat dit slechts een minimale invloed heeft gehad.

Door bij zowel de observaties als bij de interviews te garanderen dat de data anoniem verwerkt zou worden en door bij de interviews uit te leggen dat eerlijkheid belangrijk is, werd de kans op sociaal wenselijke antwoorden verkleind. Daarnaast werd bij de verwerking en analyse van de data rekening gehouden met toevallige verstoringen, zodat de verzameling en analyse van de resultaten zo betrouwbaar mogelijk was (Van der Donk & Van Lanen, 2012).

Resultaten

Aan de hand van labels en een domeinanalyse zijn de resultaten verwerkt. Per domein zullen de resultaten worden beschreven. Uit de data kwamen drie domeinen naar voren: het domein Gezin, onderbouwing/inhoud en overig. Het domein gezin heeft betrekking op alles wat verband houdt met het gezin. Het domein onderbouwing/inhoud heeft betrekking op alle elementen die betrekking hebben tot inhoudelijke onderbouwing en het tot stand komen daarvan. Het laatste domein heeft betrekking op alle elementen die zijn genoemd die beslissing beïnvloeden, maar niet direct ondersteunend zijn bij het verantwoorden van een beslissing. De data-analyse is opgenomen in bijlage 8 tot en met 11.

Belang van het gezin

Als het gaat om het domein belang van het gezin wordt door alle partijen het belang van het kind als belangrijkste element genoemd. Beslissingen moeten volgens alle respondenten uit het belang van het kind gemaakt worden. Het is volgens specialisten, jeugdprofessionals en gezinsvertegenwoordigers dan ook van belang om te horen wat het kind zelf wil.

Gezinsvertegenwoordigers geven aan dat het belang van het kind ook altijd boven het belang van ouders zou moeten staan. Het betrekken en horen van het kind moet aangepast worden naar leeftijd en niveau volgens jeugdprofessionals. Jeugdprofessionals geven ook aan altijd te handelen in het belang van het kind. Echter zetten specialisten, de beleidsadviseur en gezinsvertegenwoordigers hier kritische vragen bij.

“Er moet gehandeld worden alsof het je eigen kind is, maar dat gebeurt absoluut niet. Als hulpverlener wil je elk kind helpen, maar de gemeente hijgt in je nek.” -- Specialist 1

De specialisten noemen dat beslissingen niet altijd in het belang van het kind zijn en soms zelfs in strijd met de belangen van het kind. Zij geven aan dat beslissingen ook op basis van andere factoren, zoals tijd en geld, worden gemaakt.

Een tweede element dat wordt benoemd is dat de beslissing bij ouders (en eventueel de jeugdige) blijft. Ouders houden zelf regie, de jeugdprofessional dient slechts als adviseur. Volgens de beleidsadviseur is het de taak van de jeugdprofessionals om gezinnen te informeren en adviseren over de mogelijkheden. Gezinsvertegenwoordigers sluiten zich hierbij aan, maar geven als toevoeging dat er wel rekening gehouden moet worden met de capaciteiten van ouders om deze verantwoordelijkheid te dragen. Een van de gezinsvertegenwoordigers zegt hier het volgende over:

“Samen met mij op pad gaan en mij aan de hand nemen, zodat we samen de juiste beslissingen kunnen nemen” – Gezinsvertegenwoordiger 1

Het samen met ouders beslissen wordt door alle respondenten als belangrijk ervaren.

Jeugdprofessionals en specialisten geven hierover aan dat dit onder andere belangrijk is voor de mate waarin gezinnen gemotiveerd zijn voor hulp. Door jeugdprofessionals en de beleidsadviseur wordt wel aangegeven dat het belangrijk is om in gesprek te gaan met ouders over hun ondersteuningsvraag. Zo geeft de beleidsadviseur een voorbeeld van een ouder die een onrealistische aanvraag deed voor persoonlijke ondersteuning van haar zoon. Deze ondersteuning werd door de jeugdprofessional niet toegekend omdat het niet nodig is. Het is dan belangrijk om met het gezin in gesprek te gaan en ze mee te nemen in de overwegingen en gedachtegang van de jeugdprofessional. Hetzelfde geldt wanneer de fysieke en/of psychische veiligheid van een kind op lange of korte termijn bedreigd wordt. Op deze momenten moeten jeugdprofessionals volgens specialisten, de beleidsadviseur en jeugdprofessionals zelf dit bespreekbaar maken, maar ook stelling durven nemen in het belang van het kind.

“Beslissen in overeenstemming met ouders is wenselijk, maar niet altijd mogelijk. Soms is het ook nodig om ouders mee te nemen in de gedachtegang/overwegingen van de jeugdprofessional.” –
Beleidsadviseur

In het besluitvormingsproces wordt zowel door de beleidsadviseur als de gezinsvertegenwoordigers maatwerk belangrijk gevonden. De beleidsadviseur geeft hierin aan dat ieder mens recht heeft op een ongelijke behandeling. Daarmee wil hij zeggen dat het afhankelijk is van het gezin en van de context en het netwerk van het gezin wat passende jeugdhulp is. Een probleem kan bij een gezin leiden tot een beslissing voor specialistische hulp, waarbij dat voor een ander gezin met hetzelfde probleem niet hoeft te gelden. Ook de specialisten benoemen het belang van passendheid bij een gezin. Zij geven aan dat de zorgaanbieder en de interventie moeten aansluiten bij het niveau en het tempo van het gezin. Professionals noemen het belang van maatwerk niet expliciet in de interviews. Wel geven zij aan dat de relatie met de hulpverlener die uiteindelijk de hulp gaat bieden erg belangrijk is en wordt meegenomen in het besluitvormingsproces. Volgens de jeugdprofessionals is de klik met de uiteindelijke hulpverlener van groot belang op de kans van slagen van de hulpverlening.

Ook de klik met de jeugdprofessional wordt door gezinsvertegenwoordigers als erg belangrijk benoemd in het besluitvormingsproces. Zij vinden dit belangrijker dan het samen beslissen.

“Als de klik er is, dan kun je werken. Als die klik er niet is, zal dat nooit gebeuren. Hoe goed je beide partijen ook hun best doen, als de klik er niet is... dat is het allerbelangrijkste.” –

Gezinsvertegenwoordiger 2

In het vervolg van de focusgroep wordt dan ook benoemd dat de jeugdprofessional dan meer

informatie krijgt en meer vrijheid krijgt om dingen te bespreken vergeleken met een situatie wanneer de klik er niet is. Ook de jeugdprofessional en de specialist benoemt het belang van een goede klik met het gezin in het besluitvormingsproces. Enerzijds om goed te kunnen samenwerken anderzijds omdat bij afwezigheid van een klik een jeugdprofessional eerder geneigd is om door te verwijzen naar een andere zorgaanbieder.

Naast een goede klik wordt het door gezinsvertegenwoordigers als prettig ervaren als de jeugdprofessional aansluit bij het niveau en de behoeften van het gezin. Ook het zorgaanbod en de aanbieder moeten goed aansluiten. Dit vergroot volgens ouders de wil om zich aan een zorgaanbieder te verbinden. Dit wordt door jeugdprofessionals en specialisten bevestigd.

Als laatste element wordt door de beleidsadviseur het betrekken van het netwerk in de besluitvorming als belangrijk genoemd. Dit werd in een focusgroep met specialisten van WBO ook benoemd, maar die geven aan dat dit vaak onvoldoende gebeurt. De geïnterviewde specialisten uit WBW benoemen het betrekken van het netwerk niet expliciet noch doen de jeugdprofessionals dit. De gezinsvertegenwoordigers benoemen dat zij zelf regie willen hebben over wie uit hun netwerk betrokken is.

Onderbouwing

Als het gaat om het domein onderbouwing, worden door alle respondenten twee elementen benoemd die het belangrijkste zijn in de verantwoording van een beslissing. Allereerst wordt het belang van overleg met andere professionals genoemd en daarnaast de inhoudelijke kennis van de problematiek en de daarbij passende interventie.

Het overleggen met collega's zorgt voor een breed gedragen beslissing. Hiermee ontstaat gedeelde verantwoordelijkheid. Professionals geven aan dit erg belangrijk te vinden.

“Bij twijfel, wordt er overlegd in het team zodat je de verantwoordelijkheid niet alleen draagt.” --

Jeugdprofessional 2

Jeugdprofessionals dragen een grote verantwoordelijkheid vinden specialisten. Ook jeugdprofessionals zelf geven soms aan behoefte te hebben aan steun van collega's. Door te overleggen over casuïstiek en advies te vragen komt dit tot stand. Op die wijze voelen jeugdprofessionals zich gesteund in hun beslissing. Ook de beleidsadviseur vindt het van belang dat beslissingen breder gedragen worden in het team. Hij geeft echter aan dat dit overleg niet goed gewaarborgd is. De jeugdprofessionals zelf geven aan wel vaak te overleggen met een collega als ze er even niet uitkomen.

De specialisten geven aan niet vaak geconsulteerd te worden door professionals, maar vinden het wel belangrijk dat jeugdprofessionals dit doen. Ze geven daarbij aan dat het niet bij alle beslissingen hoeft, maar als de jeugdprofessional twijfelt over problematiek of interventies die zouden kunnen passen, is het van belang dat zij een specialist om hulp vragen. De beleidsadviseur is ook van mening dat er nog te weinig gebruik wordt gemaakt van het expertteam. Hij geeft aan dat het misschien wel raadzaam is om vast te leggen dat bij bepaalde problematieken of interventies er standaard een specialist geconsulteerd zou moeten worden. De specialisten benoemen juist het tegenovergestelde. Het moet volgens hen niet zo zijn dat jeugdprofessionals hun alleen benaderen om beslissingen af te checken “omdat dat nou eenmaal moet” het is van belang om juist inhoudelijk advies te kunnen geven wanneer de jeugdprofessional daar behoefte aan heeft.

“De jeugdprofessionals hoeven niet de rol van de specialist aan te nemen” – Jeugdspecialist 2

De jeugdprofessional geeft zelf ook aan weinig gebruik te maken van het expertteam. Zij benoemen dat ze liever eerst overleggen met collega’s en als ze daarmee er niet uit komen, gaan ze naar de gedragswetenschapper die aan hun team verbonden is. Overigens geven de jeugdprofessionals aan niet al hun beslissingen met collega’s te overleggen. Het gaat hierbij met name over grotere en ingrijpendere beslissingen waar ze over twijfelen. Als het gaat om beslissingen over passende jeugdhulp voor enkelvoudige vragen, nemen ze die over het algemeen alleen. Voor casuïstiek waarbij veiligheid van het kind in gevaar is, hebben zij toegang tot een CVC-team (complexe veiligheids casuïstiek) die ze kunnen consulteren.

Naast dat overleg met collega’s ervoor zorgt voor gedeelde verantwoordelijkheid, helpt het de jeugdprofessionals ook om blinde vlekken te vermijden en tot nieuwe inzichten te komen. Dit wordt benoemd door zowel de specialisten als de jeugdprofessionals zelf.

“... het is wel dat een collega soms kritische vragen stelt, waarbij je dan denkt oh daar had ik nog niet aan gedacht of dat heb ik nog niet gevraagd, en daar baal je dan een beetje van. Maar achteraf is het dan wel weer beter natuurlijk” -- Jeugdprofessional 3

Alle vier de respondenten benoemen dat het voor de verantwoording van beslissingen helpend is wanneer de beslissing besproken is met collega’s en specialisten. Echter noemen gezinsvertegenwoordigers ook dat jeugdprofessionals zich niet te veel moeten richten op het “dichttimmeren” van hun beslissingen. Dit kost namelijk veel tijd en zorgt voor wachttijden.

Door alle vier de respondentengroepen wordt verder benoemd dat de jeugdprofessional ook moet doen aan zelfreflectie op het eigen handelen en eigen overwegingen. Een van de jeugdprofessionals geeft in een interview aan dat zij haar “onderbuikgevoel” altijd kan baseren op waarneembare

signalen. Zij geeft aan dat het onderbuikgevoel veel invloed heeft op haar besluitvormingsproces. Ook specialisten benoemen dat de eigen kennis en ervaring van jeugdprofessionals erg belangrijk is in het besluitvormingsproces. Zij kunnen dit als inhoudelijke onderbouwing gebruiken voor hun beslissingen. Het is wel belangrijk om hier regelmatig op te reflecteren om blinde vlekken te voorkomen. De beleidsadviseur zegt hierover dan ook het volgende:

“Als het probleem niet zelf op te lossen is en te complex is, dan verwijst je door. En als je denkt ik kan het zelf, maar het probleem is na een tijd niet opgelost, moet je je afvragen ga ik hier iets anders aan doen?” -- Beleidsadviseur

Hiermee wil hij zeggen dat het belangrijk is dat de jeugdprofessional op zijn eigen handelen en beslissingen reflecteert.

“... en zodra het nodig is schakel je door en wanneer het niet nodig is, dan ga je kijken wat kan ik of het gezin zelf betekenen? Dat gaat nog niet altijd even goed. Ik zie met name snel doorverwijzen en als ze het zelf oppakken denk ik weleens ben je niet te bang bezig.” -- Beleidsadviseur

De beleidsadviseur geeft aan dat hij betwijfelt of het reflecteren op het eigen handelen altijd goed gaat. Hij denkt dat dit komt doordat jeugdprofessionals zich enerzijds onvoldoende toegerust voelen in hun kennis en kunde en anderzijds denkt hij ook dat dit een kwestie van tijd is omdat jeugdprofessionals een volle caseload hebben en soms niet genoeg tijd hebben om zelf hulpverlening uit te voeren. Specialisten geven aan dat kennis en ervaring mee spelen in het besluitvormingsproces

Alle respondentengroepen benoemen dat het belangrijk is dat de keuze voor jeugdhulp inhoudelijk onderbouwd kan worden. Dat wil zeggen dat de gekozen interventie inhoudelijk goed aansluit op de probleem- en krachtenanalyse. De jeugdprofessional moet dus inhoudelijke kennis hebben van de problematiek en de hulpvraag, maar daarnaast ook van de sociale kaart. Dit wordt door zowel specialisten en de beleidsadviseurs als de jeugdprofessionals zelf benoemd.

De gekozen interventie moet het probleem van het gezin oplossen. Dit wordt door zowel de gezinsvertegenwoordigers als de jeugdprofessionals genoemd. In de focusgroep met de gezinsvertegenwoordigers werd benoemd dat jeugdhulp vaak te weinig ontwikkelingsgericht is, terwijl dit volgens hen wel erg belangrijk is. Ook de specialisten benoemen het belang van inhoudelijke kennis van de problematiek en het zorgaanbod. Zij geven dan ook aan dat de jeugdprofessional hen hierover moet consulteren. Een van de specialisten zegt hierover het volgende:

“Er moet inhoudelijk bekend zijn wat de interventie oplost. Inhoudelijke kennis van het probleem én de interventie is nodig om goed te kunnen matchen” – Jeugdspecialist 3

Volgens de gezinsvertegenwoordigers, de beleidsadviseur, specialisten en jeugdprofessional is een inhoudelijke onderbouwing van de beslissing, dus gebaseerd op problematiek en passende interventie, heel belangrijk bij het verantwoorden van een beslissing. Specialisten benadrukken hierbij dat het belangrijk is om gebruik te maken van methoden en instrumenten om een wetenschappelijk onderbouwde manier een analyse van het probleem te maken, waarmee het inzichtelijk gemaakt kan worden voor ouders. Jeugdprofessionals geven echter aan niet specifiek met wetenschappelijke methoden en instrumenten te werken, maar gebruik te maken van verinnerlijkte kennis vanuit ervaring en expertise.

Specialisten benoemen het belang van consultatie en samenwerking wanneer er gekozen wordt voor een specialistische zorgaanbieder. Ook om tot deze beslissing te komen is de samenwerking van groot belang. Dit wordt door zowel de jeugdprofessionals als de specialisten bevestigd. Echter wordt er van beide kanten uit gemerkt dat deze samenwerking door externe factoren onder druk staat. Dit gaat ten koste van de kwaliteit van de hulp, maar heeft ook invloed op de besluitvorming van de jeugdprofessional. Wanneer de jeugdprofessional bijvoorbeeld slechte ervaringen heeft met een zorgaanbieder, zal hij deze minder snel aan gezinnen voorleggen.

“Er zit een spanningsveld tussen jeugdprofessionals en zorgaanbieders en dat is heel erg van invloed op je beslistmoment. Dat maakt dat ik wel eens kies voor een andere zorgaanbieder of om het langer zelf te blijven doen. Het heeft dus toch meer invloed op mijn beslissingen dan ik denk en vooral dan dat ik wil.” – Jeugdprofessional 4

De specialisten geven aan dat de beslissing omtrent een passende zorgaanbieder inhoudelijk onderbouwd moet worden. Wel geven ze aan dat er tussen jeugdprofessionals onderling veel verschil zit in welke mate ze kunnen samenwerken. Dit heeft volgens een van de specialisten dan met name te maken met de mate waarin de jeugdprofessional betrokken blijft nadat er doorverwezen is naar (specialistische) hulp.

Andere elementen die nog worden benoemd zijn het gebruik maken van ervaringsdeskundigen in het besluitvormingsproces. De gezinsvertegenwoordigers geven aan dat het consulteren van ervaringsdeskundigen de jeugdprofessional nieuwe inzichten zou kunnen opleveren. De jeugdprofessional geeft aan dat het belangrijk is om objectief te beslissen en dus rekening te houden met eigen normen en waarden. Dat wil zeggen dat deze kunnen verschillen van die van een gezin en dat dit niet het beslisproces in de weg mag staan

Knelpunten

Het laatste domein heeft betrekking op elementen en factoren die volgens de vier respondentgroepen invloed hebben op het besluitvormingsproces maar die niet ondersteunend aan en soms zelfs in strijd zijn met de verantwoording.

Alle respondentgroepen geven aan dat met de intrede van de nieuwe Jeugdwet er een spanningsveld is ontstaan omtrent financiën. Specialist benoemen op dit gebied dat jeugdprofessionals minder vaak specialistische zorg inzetten omdat dit een opdracht van de gemeente is. Er wordt aangegeven dat de gemeente druk uitvoert op de jeugdprofessionals. Het idee om zo licht mogelijke zorg te organiseren is volgens hen een van de redenen waarom er een spanningsveld is ontstaan tussen specialisten en jeugdprofessionals.

“Dat weegt heel erg mee in de beslissing: ik doe het nog maar even zelf, want ik moet de regie houden” – Jeugdspecialist 2

“Het beleid zegt ook: zet eerst maar iets goedkopers in, voordat je het andere inzet.” – Jeugdspecialist 1

Jeugdprofessionals herkennen dit spanningsveld, maar benoemen op hun beurt juist dat zij kritischer zijn geworden naar zorgaanbieders en wat zij leveren voor het geld dat zij ontvangen.

Jeugdprofessionals geven aan dat zorgaanbieders regelmatig hun doelen niet behaald krijgen binnen het gestelde budget en dan om meer budget komen vragen bij de jeugdprofessional. Dit zorgt ervoor dat er veel besprekingen tussen jeugdprofessionals en zorgaanbieders zijn die niet inhoudelijk over de casuïstiek en de interventie gaan, maar over geld. Ook de beleidsadviseur herkent zich. Hij geeft in het interview aan dat hij zich kan voorstellen dat jeugdprofessionals het gevoel hebben dat financiën belangrijker worden gevonden dan passende jeugdhulp, maar dat dit absoluut niet het geval is.

“Het geld interesseert niet, want het moet gewoon de juiste hulp zijn. Maar ook niet onnodig dure zorg gaan inzetten” – Beleidsadviseur

“De kwaliteit van zorg wordt onder druk gezet, door beslissingen die worden gemaakt in verband met geld. Kwaliteit staat niet meer bovenaan” – Jeugdspecialist 2

“Ik geloof in de visie die er ligt, maar die wordt nu gebruikt als bezuinigingsmiddel. Het bijt elkaar. Je moet eerst geld kunnen investeren om het goed weg te kunnen zetten” – Jeugdprofessional 4

“Doe wat nodig is en zorg dat wat je inzet leidt tot een eenmalige investering”. – Beleidsadviseur

Zowel specialisten als jeugdprofessionals geven aan dat beslissingen omtrent passende jeugdhulp worden beïnvloed door zowel het spanningsveld tussen specialistische zorgaanbieders en de jeugdprofessionals als financiën. Wanneer jeugdprofessionals slechte ervaringen hebben met zorgaanbieders geven zij aan dat ze minder snel in het vervolg naar die zorgaanbieder zouden verwijzen.

Gezinsvertegenwoordigers geven aan dat beslissingen niet gemaakt mogen worden op basis van geld. Alle vier de respondentgroepen herkennen bovenstaande problematiek. Volgens een van de specialisten komt dit omdat de visie en de praktijk nog te ver uit elkaar ligt.

“Het lijkt wel of de ideale toekomst er nu al moet zijn, en dat moet doorgeduwd worden”. –
Jeugdspecialist 2

Ook door de jeugdprofessionals wordt dit benoemd. Er wordt veel gevraagd van jeugdprofessionals en is er veel te weinig tijd voor implementatie geweest. Er moet volgens specialisten en jeugdprofessionals eerst goed ingezet gaan worden op samenwerking tussen specialisten en jeugdprofessionals. De specialisten geven aan dat zij betrokken moeten worden in de besluitvorming. Nu heel veel om juist ervoor te zorgen dat zij hun denkwijze en kennis kunnen overdragen waardoor in de toekomst de betrokkenheid van specialisten kan worden afgebouwd. Maar doordat er ondertussen ook een spanningsveld ligt tussen jeugdprofessionals en specialisten is dat op dit moment lastig.

“De ontwikkeling is er en het gaat de goede kant op, maar het is er nog niet. We moeten daar in stapjes naar toe werken.” – Beleidsadviseur

Ook de beleidsadviseur herkent dat de praktijk nog niet bijgelopen is met de visie. Er worden volgens hem kleine stappen gezet. Hij ziet dat alles duidelijker wordt en dat jeugdprofessionals beter hun weg vinden. Echter is het soms nog onduidelijk welke casuïstiek bij wie hoort. Dat moet zich in der loop der tijd gaan ontwikkelen.

Een ander element dat van invloed is op de besluitvorming is tijd. Hierbij wordt bedoeld op de tijd die de jeugdprofessional heeft om zelf hulpverlening te bieden. Zowel de beleidsadviseur als de jeugdprofessionals geven aan dat zij regelmatig doorverwijzen naar een andere zorgaanbieder omdat zij zelf geen tijd hebben om de ondersteuning te bieden. Zij zouden dit met een minder volle caseload wel gedaan hebben.

Ook voelen jeugdprofessionals naar eigen zeggen druk vanuit de beroepscode en de kwaliteitseisen om goed te handelen. Specialisten beamen dit. Het feit dat jeugdprofessionals niet alleen beoordeelt kunnen worden op hun handelen, maar hier ook een consequentie aan vast kan hangen, maakt dat

jeugdprofessionals meer druk ervaren bij het maken, maar ook onderbouwen van hun beslissingen. Dit is te merken doordat ze specialisten bellen om af te checken of ze op de juiste weg zitten. Specialisten geven daarbij aan dat het dan niet meer om inhoudelijk advies gaat, maar meer om een soort gedwongen goedkeuring die zij moeten krijgen.

“Professionals worden bang gemaakt in hun verantwoordelijkheid door beroepscode en tuchtcommissies: je moet dit, je moet dat” – Jeugdspecialist 2

Een objectieve registratie kan volgens jeugdprofessionals ondersteunend zijn, mocht het zich voordoen dat zij hun handelen en hun beslissingen moeten verantwoorden.

Gezinsvertegenwoordigers sluiten hierbij aan. Op dit moment hebben zij weinig tot geen inzicht in hun dossier. Zij dragen dan ook tijdens de focusgroep aan dat het delen van het dossier en de mogelijkheid tot aanpassen nodig is. Ook om de objectiviteit te waarborgen. Het registreren kost veel tijd. Specialisten geven aan dat het maken van gezinsplannen en het vele registreren, ook van contact met specialisten in functie van het expertteam, een grote administratieve last met zich mee brengt. De tijd die de jeugdprofessional hier aan kwijt is, kan de jeugdprofessional niet besteden aan het uitvoeren van daadwerkelijke hulpverlening.

Conclusie

Om antwoord te geven op de vraag “welke elementen zijn volgens jeugdprofessionals, specialisten, beleidsmakers en gezinnen uit de gemeente Roosendaal belangrijk om op een verantwoorde wijze een beslissing te maken in de toeleiding naar passende jeugdhulp?”, is het van belang om antwoord te geven op de deelvragen die zijn opgesteld, namelijk welke elementen zijn volgens de 1) jeugdprofessionals, 2) specialisten, 3) beleidsmaker en 4) gezinnen belangrijk om op een verantwoorde wijze te beslissen. Deelvraag 5 geeft antwoord op hoe deze elementen zich tot elkaar verhouden.

Door alle partijen werden de volgende elementen als belangrijk genoemd in het nemen van verantwoorde beslissingen. Allereerst wordt door alle partijen benoemd dat beslissingen altijd uit het belang van het kind gemaakt moeten worden. Dit wordt als allerbelangrijkste gezien. Daarnaast moet een beslissing passen bij het gezin. Dat wil zeggen dat er maatwerk geleverd moet worden. Ouders (en eventueel de jeugdige) moeten betrokken worden bij beslissingen en hebben, mits de veiligheid van het kind gewaarborgd is, de regie naarmate zij deze kunnen dragen. De jeugdhulp moet passen bij het gezin en aansluiten op hun wensen en voorkeuren. Ook wordt de gedeelde verantwoordelijkheid en het breed gedragen worden van een beslissing als belangrijk gezien. Om dit te bereiken moeten professionals hun overwegingen bespreken met gezinnen en collega's om op één

lijn te komen. Waar nodig consulteren zij ook een specialist. Het consulteren van een specialist is ook nodig als inhoudelijke kennis van de problematiek te kort schiet. Inhoudelijke kennis van zowel de problematiek als van een daarbij passende interventie wordt als belangrijk benoemd. De ingezette interventie moet ervoor zorgen dat de problematiek afneemt en uiteindelijk wordt opgelost. Een beslissing dient dus onderbouwd te kunnen worden met deze inhoudelijke kennis. Er moet zoveel mogelijk vermeden worden dat beslissingen gebaseerd worden op externe factoren zoals wachttijden, caseload of financiële overwegingen. Het is dan ook van belang dat de jeugdprofessional kan reflecteren op het eigen handelen, maar ook reflecteren op eigen normen, waarden, emoties, et cetera wordt als een belangrijk element benoemd als het gaat om het op een verantwoorde wijze beslissen.

Naast bovenstaande elementen worden door jeugdprofessionals nog de klik met het gezin, het eigen onderbuikgevoel kunnen verklaren en objectieve registratie als belangrijke elementen benoemd.

Door specialisten wordt ook de relatie als belangrijk benoemd in het besluitvormingsproces en als motivatie voor hulp. Daarnaast wordt kennis van de sociale kaart, samenwerking met specialisten, het betrekken van het netwerk en het gebruik van methoden of instrumenten bij de probleemanalyse als belangrijk benoemd.

Door de beleidsadviseur wordt het betrekken van netwerk ook als belangrijk benoemd.

Als laatste wordt door gezinnen nog de nadruk gelegd op het belang van een goede klik met de jeugdprofessional benoemt. Daarnaast vinden zij het belangrijk dat de jeugdprofessional hun eigen overwegingen bespreken en hun handelen inzichtelijk maken naar het gezin.

Om antwoorden te geven op deelvraag 5, moeten de bovenstaande antwoorden op deelvraag 1, 2, 3 en 4 tegen elkaar afgewogen worden

Opvallend in dit onderzoek is dat er grote overeenstemming is over wát belangrijke elementen voor verantwoord beslissen zijn, maar dat de perceptie van de invulling van die elementen en het belang dat hieraan gehecht wordt in sommige gevallen erg verschilt.

Als er gekeken wordt naar het door allen benoemde belangrijkste element, het belang van het kind, valt op dat alle respondenten het belangrijk vinden om te handelen vanuit het belang van het kind, maar waar professionals aangeven dit al te doen, geven specialisten en de beleidsadviseur aan dat dit niet (altijd) het geval is. Oorzakelijk hiervoor is volgens hen de invloed van de decentralisatie van de jeugdzorg en het spanningsveld dat is ontstaan tussen jeugdprofessionals en (specialistische) zorgaanbieders. Gekeken naar de klik die er volgens gezinsvertegenwoordigers, jeugdprofessionals en specialisten moet zijn met de jeugdprofessional is het opvallend dat jeugdprofessionals en

specialisten dit wel als belangrijk benoemen, maar hier niet een even groot belang aan hechten als gezinsvertegenwoordigers.

Met betrekking tot de door alle genoemde inhoudelijke onderbouwing is het interessant dat ook hierbij professionals aangeven dit wel zoveel mogelijk te doen terwijl specialisten hier hun vraagtekens bij zetten. Specialisten geven dan met name aan dat door het spanningsveld dat er is ontstaan tussen zorgaanbieders en jeugdprofessionals, er meer over externe factoren wordt gepraat zoals geld en tijd, dan over de casuïstiek inhoudelijk. Professionals geven aan dat de keuze voor een zorgaanbieder wel af hangt van hun eigen ervaringen met een zorgaanbieder en dat deze gekleurd wordt door het spanningsveld tussen specialisten en jeugdprofessionals. Daarnaast wordt met betrekking tot de inhoudelijke onderbouwing door specialisten en de beleidsadviseur het betrekken van specialisten uit het expertteam expliciet benoemd, terwijl jeugdprofessionals het belangrijker vinden om met collega's te overleggen. Wel wordt dan weer door allen benoemd dat zowel overleg met collega's als overleg met specialisten de inhoudelijke onderbouwing versterkt. Opvallend is dat gezinsvertegenwoordigers als enige het betrekken van ervaringsdeskundigen bij overleg noemen. Een verklaring hiervoor kan zijn dat jeugdprofessionals gezinnen zelf al veel betrekken, maar ook dat de mening van een gezin misschien minder zwaar weegt dan die van collega's en andere professionals. Een oorzaak van het niet raadplegen van specialisten van het expertteam zou kunnen zijn dat er voor de jeugdprofessionals een grote administratieve last aan vast zit. Daarnaast zou het kunnen zijn dat de onbekendheid met elkaar de drempel voor jeugdprofessionals verhoogt om hulp te vragen.

Ook speelt mee dat de visie van de transitie breed gedragen wordt, maar door specialisten en de beleidsadviseur wordt benoemd dat deze visie nog ver van de praktijk af ligt. Dat zorgt ervoor dat er spanningen ontstaan. Zo wordt door een van de jeugdprofessionals benoemd dat het nu meer voelt als een bezuinigingsmaatregel. De implementatie was te kort waardoor er nu knelpunten ontstaan binnen organisaties. Je kan niet verantwoorden dat een kind dat uit huis geplaatst wordt door gedragsproblematiek op een niet passende plek wordt geplaatst, puur zodat het kind een bed heeft. Aldus een van de specialisten. Als laatste valt het betrekken van het netwerk nog op als benoemd element. Dit wordt namelijk door de beleidsadviseur en de specialisten als belangrijk ervaren, terwijl het door professionals helemaal niet benoemd wordt. Het betrekken van het netwerk zit in de visie van het beleid van West-Brabant West dus het is opvallend dat professionals dit niet als element benoemden. Dit zou kunnen komen omdat het betrekken van het netwerk redelijk nieuw is voor de professionals, maar ook omdat het netwerk actief inzetten veel tijd kost op de korte termijn. Tijd die professionals niet hebben.

Discussie

Koppeling naar literatuur

Transitie jeugdzorg en gemeentelijk beleid.

Er zijn een aantal uitgangspunten gesteld vanuit de transformatie in de jeugdzorg. Eén daarvan is eerder juiste hulp op maat. Daarmee wordt bedoeld dat er vroegtijdig in wordt gezet op het bieden van passende ondersteuning. Uit mijn resultaten komt naar voren dat deze visie ook gedragen wordt door de respondenten. Respondenten hechten veel belang aan inhoudelijk passende interventies. Hierbij is het van belang dat de zorgaanbieder en de interventie ook aansluit op het gezin (“Kwaliteitskader Jeugd 2.1,” 2016).

Door zowel de Jeugdwet als het gemeentelijk beleid in Roosendaal wordt het belang van het kind voorop gezet. Zo staat in het beleidsplan jeugd van Roosendaal dan ook “handel of het je eigen kind is” (Regio West-Brabant West, 2014a). Uit de resultaten komt naar voren dat jeugdprofessionals en specialisten deze visie delen, maar er wordt ook kritisch benoemd dat handelen vanuit het belang van het kind nog niet altijd gebeurt. Een verklaring hiervoor kan liggen in de decentralisatie van de jeugdzorg. Naast dat de vorm van financiering is veranderd, wordt er namelijk ook bezuinigd op jeugdzorg. Dit maakt dat zaken zoals geld en tijd mee gaan spelen in het kiezen en bieden van passende jeugdhulp. Specialisten geven dan ook aan dat het belang van het kind onder druk is komen te staan (“Transitie jeugdzorg,” n.d.).

Besluitvorming en Evidence Based Practice

Respondenten noemen, als het gaat om op een verantwoorde wijze te beslissen, elementen die ook naar voor komen vanuit de literatuur. Zo noemen zij het belang van het betrekken van gezinnen bij besluitvorming en het belang van een goede klik. In een onderzoek van Cora Bartelink (2015), komt dit ook naar voren. Zo benoemt zij dat ondanks dat de jeugdprofessional zelf ideeën heeft over wat belangrijk is en welke informatie nodig is om een beslissing te nemen, de jeugdprofessional ook een alliantie met de ouders en/of jeugdige dient op te bouwen. Het is belangrijk dat het gezin zich gehoord en gezien voelt (Bartelink et al., 2015). Opvallend is wel dat ouders de klik belangrijker vinden, waar jeugdprofessionals de eigen regie van ouders specifieker benoemen. Dit zou verklaard kunnen worden door het verschil in perceptie van deze begrippen.

Alle jeugdprofessionals benoemen dat zij in hun besluitvorming veel af gaan op hun eigen kennis en ervaring. Zij nemen dit mee in hun overwegingen als het gaat om het dilemma wel of niet opschalen. Echter geven zij ook aan dat zij vertrouwen op hun ervaring en onderbuikgevoel bij het maken van beslissingen (Garb, 1998). Echter brengt dit “intuïtieve beslissen” volgens Garb (1998) ook een aantal

gevaaren met zich mee. Het is dus van belang hier aandacht aan te besteden. Professionals noemen dan ook dat zij het prettig vinden om met collega's te overleggen om hun eigen denkwijze af te checken. Daarnaast vinden ze het fijn als er met hen meegedacht wordt over passende interventies. Intuïtief beslissen kan er namelijk voor zorgen dat irrelevante factoren, zoals de ervaring met een bepaalde zorgaanbieder, meespelen in de keuze voor een geschikte interventie (Bartelink et al., 2015). Jeugdprofessionals benoemen dit te ondervangen door te overleggen met collega's en eventueel specialisten. Opvallend is wel dat uit de resultaten ook naar voren komt dat de ervaring met een zorgaanbieder wel meespeelt in de besluitvorming op dit moment. Dus het is de vraag in hoeverre het overleg met collega's voldoende gewaarborgd en van toegevoegde waarde is.

Vanuit de Jeugdwet wordt verlangd dat jeugdprofessionals werken op basis van EBP. Uit de resultaten komt naar voren dat jeugdprofessionals dit tot op zekere hoogte ook doen. Ze geven namelijk aan te werken op basis van eigen kennis en ervaring en met inachtneming van de voorkeuren en wensen van het gezin. Doch, wanneer zij bevraagd worden over het specifieke gebruik van wetenschappelijke methoden en instrumenten, geven zij aan dit niet te doen. Zij maken gebruik van verinnerlijkte kennis die zij in de jaren hebben opgedaan. Het is dus de vraag of bij de jeugdprofessionals de kennis over 'wat werkt' voldoende aanwezig is. Effectieve jeugdhulp veronderstelt namelijk de toepassing van kennis over wat wel en niet werkzaam is. In het kader van besluitvorming is hiervoor nodig dat zij een effectief hulpaanbod indiceren op basis van relevante theorieën over het ontstaan en in stand blijven van ontwikkelings- en opvoedingsproblemen. Deze theorieën vormen de inhoudelijke input die nodig is om een goed onderbouwde beslissing te nemen; iets wat alle respondenten als zeer belangrijk benoemen in dit onderzoek. Toch blijkt in de praktijk dat de keuze door allerlei andere factoren bepaald wordt zoals de ervaringen van de hulpverlener of zijn kennis van het beschikbare hulpaanbod (Bartelink et al., 2013). Dit komt in mijn onderzoek ook naar voren. Wel geven de respondenten aan dit te willen veranderen.

Beroepscode, kwaliteitskader, tuchtrecht

De verantwoordelijkheden en autonomie van de jeugdprofessionals zijn groter en anders dan voorheen en het is daarmee dan ook van belang dat zij vakbekwaam zijn. Dat wil zeggen dat zij in staat zijn om hun beroep uit te oefenen volgens de professionele standaarden. Een van die standaarden is het handelen volgens beroepsethische normen. Jeugdprofessionals geven aan ook de druk van deze professionele standaarden te voelen. Ze willen "juist" handelen. Niet alleen in het belang van het kind, maar ook omdat zij door de registratieplicht in het SKJ onder het tuchtrecht vallen. In de literatuur wordt dan ook beschreven dat professioneel handelen van belang is, wat onder andere inhoud dat ze aansluiten bij de mogelijkheden van het gezin, de veiligheid van een jeugdige bevorderen en samenwerken met andere professionals en netwerken met aanvullende

deskundigheid (BPSW, 2016; “Kwaliteitskader Jeugd 2.1,” 2016). Bovenstaande elementen worden door alle respondenten belangrijk gevonden, maar staan ook onder druk. Zo is de samenwerking met andere disciplines verre van optimaal omdat er een spanningsveld bestaat tussen (specialistische) zorgaanbieders en jeugdprofessionals. Dit kan verklaard worden vanuit de externe factoren waarmee jeugdprofessionals nu in aanraking komen, zoals het beslissen over geld en bemiddelen tussen aanbieders en gezinnen. Aandacht hiervoor is dus aan te raden, daar het professioneel handelen van jeugdprofessionals onder druk staat.

Beperkingen onderzoek

Het onderzoek kent een aantal beperking. Deze zullen hieronder toegelicht worden met daarbij aanbevelingen voor vervolgonderzoek om deze beperkingen te ondervangen.

Vertegenwoordiging gezinsperspectief

Het onderzoek kent beperkingen met betrekking tot het gezinsperspectief. Het is niet gelukt om gezinnen die jeugdhulp ontvangen in Roosendaal te betrekken in dit onderzoek. Er is daarom getracht het gezinsperspectief te betrekken door ouders van het LOC als gezinsvertegenwoordigers te betrekken. Echter komen deze ouders niet uit Roosendaal en kunnen zij dus niet specifiek over jeugdhulp in Roosendaal uitspraken doen. Daarbij zijn het geprofessionaliseerde ouders wat hun perspectief zou kunnen kleuren. Vervolgonderzoek op het gezinsperspectief van gezinnen uit Roosendaal zou aanbevolen zijn om een betrouwbaar perspectief te formuleren. Daarnaast is er in dit onderzoek niet gesproken met jeugdigen. Hun perspectief wordt dus verwoord door ouders. Het zou dus kunnen dat een jeugdige andere elementen in verantwoord beslissen belangrijk vindt, dan de ouders van het LOC. Daarom is het belangrijk om in vervolgonderzoek ook jeugdigen te betrekken als het gaat om het kind perspectief.

Generaliseerbaarheid

Doordat het lectoraat opdrachtgever was van het onderzoek, maar het onderzoek plaatsvond in de gemeente Roosendaal zijn er complicaties opgetreden waardoor de generaliseerbaarheid van het onderzoek beperkt is. Omdat een deel van de respondenten geworven moesten worden bij Spring is er in de data-verzamelingsfase vertraging ontstaan. Dit is te verklaren vanuit verschillende belangen. Het onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van het lectoraat dus Spring en de gemeente Roosendaal hebben niet directe belangen bij het onderzoek. Dit heeft het werven van respondenten bemoeilijkt. Doordat de interviews met specialisten en professionals vrij laat in het onderzoeksproces zijn afgerond, is er geen tijd meer om de resultaten breder te toetsen bij andere jeugdprofessionals en specialisten. De generaliseerbaarheid van het onderzoek is dus beperkt. In vervolgonderzoek zou dit een eerste stap kunnen zijn. Daarnaast is het onderzoek alleen uitgevoerd in Roosendaal. Het zegt

dus niks over andere gemeenten. Er heeft geen toetsing/vergelijking plaats gevonden waardoor de invloed van het beleid op het besluitvormingsproces dus ook niet is onderzocht. Ook dat zou reden voor vervolgonderzoek kunnen zijn

Aanbevelingen

Op basis van de resultaten zijn er een aantal aanbevelingen te noemen om de beroepspraktijk te verbeteren. Een van deze aanbevelingen zal worden uitgewerkt tot innovatieplan.

- Er moet geïnvesteerd worden op het verkleinen van het spanningsveld tussen zorgaanbieders en jeugdprofessionals.
- Er moet geïnvesteerd worden in de samenwerking tussen specialisten en jeugdprofessionals waarbij aandacht is voor kennisoverdracht.
- Er moet door de gemeente meer aandacht worden besteed aan Evidence Based Practice om de effectiviteit van hulpverlening en besluitvorming te versterken.
- Het collegiaal overleg over casuïstiek moet worden gewaarborgd om blinde vlekken te vermijden en een kritische houding van de jeugdprofessional te versterken.
- Er moet ingezet worden op een zo klein mogelijke beïnvloeding van externe factoren op de beslissing over passende jeugdhulp.

Praktijkverbeteringsvoorstel.

Op basis van de aanbevelingen wordt in dit hoofdstuk een van de aanbevelingen uitgewerkt tot een implementeerbare innovatie. De volgende aanbeveling wordt uitgewerkt: *“Het collegiaal overleg over casuïstiek moet worden gewaarborgd om blinde vlekken te vermijden en een kritische houding van de jeugdprofessional te versterken.”*

Om het collegiaal overleg effectief vorm te geven en te waarborgen in de praktijk, wordt in dit hoofdstuk een overlegmodel die uitgaat van intervisie en peer-consultatie die ondersteunend is aan het samen beslissen over passende jeugdhulp. Daarnaast zal worden beschreven hoe het model geïmplementeerd kan worden in de praktijk.

Onderbouwing van de innovatie

Het belang van deze innovatie is zowel terug te vinden in de literatuur als in de resultaten van dit onderzoek. Allereerst wordt in de Beroepscode benoemd dat de jeugdprofessional zijn beroepsmatig handelen toetst aan het professioneel en beroepsethisch oordeel van zijn collega's. Hiervoor is het nodig om regelmatig het eigen handelen te bespreken met collega's en daarop te reflecteren (BPSW, 2016). In het de discussie komt het belang van overleg met collega's met betrekking tot effectieve besluitvorming naar voren. Zo zou intuïtieve besluitvorming ervoor kunnen zorgen dat keuzes gemaakt worden op basis van allerlei niet relevante factoren zoals relaties met zorgaanbieders in plaats van op basis van relevante theorieën over 'wat werkt' (Bartelink et al., 2013). Ook de respondenten in dit onderzoek benoemen het belang van overleg met collega's. Zij geven aan dat overleggen niet alleen leidt tot het voorkomen van blinde vlekken, maar ook tot nieuwe inzicht betreffende passende jeugdhulp. Het collegiaal overleg kan worden omschreven als een vorm van peer-coaching of intervisie. Professionals die deelnemen aan intervisie geven aan dat zij leren van de feedback die zij ontvangen. Intervisie leidt tot allerlei verschillende inzichten in het eigen handelen (van Rooijen - Mutsaers, Ince, & Rietveld, 2004). Jeugdprofessionals benoemden tijdens de interviews ook dat zij overleggen met collega's altijd verhelderend vinden. Echter geven ze aan niet over elke casus te overleggen. Dit heeft enerzijds te maken met de complexiteit van de casus, maar ook met de tijd die jeugdprofessionals hebben. Toch komt in het onderzoek duidelijk het belang van collegiaal overleg met betrekking tot verantwoord beslissen naar voren. Een overleg-wijze die ondersteunend is, maar niet tijdrovend lijkt dus geboden. Het standaardiseren van casuïstiekoverleg zorgt voor waarborging van collegiaal overleg waarbij inhoudelijk aandacht is voor elementen die belangrijk zijn bij het op een verantwoorde wijze beslissen over passende jeugdhulp zoals deze in dit onderzoek zijn bevonden.

Werkwijze Ask-Buddy

Elke jeugdprofessional wordt gekoppeld aan een collega (hierna buddy genoemd). De tweetallen zijn 6 maanden lang aan elkaar gekoppeld en nemen elke twee weken 30 tot 45 minuten de tijd voor een overleg. Elke week wordt door een jeugdprofessional één casus ingebracht. Bij voorkeur speelt bij deze casus besluitvorming over passende jeugdhulp een rol. Echter mogen ook als daar behoefte aan is andere werkproblemen worden besproken. De jeugdprofessional bespreekt kort de casus en wat de vraag is. Daarna stelt de buddy reflectieve en kritische vragen met betrekking tot het handelen en de overwegingen van de jeugdprofessional. De vragen hebben betrekking op de elementen die belangrijk worden gevonden in het op een verantwoorde wijze beslissen over passende jeugdhulp. Na dit onderdeel wordt kort besproken of en zo ja welke, nieuwe inzichten de jeugdprofessional heeft opgedaan. In de laatste 5 minuten mag de jeugdprofessional nog adviezen vragen. Een overzicht van de werkwijze is opgenomen in bijlage 12.

Implementatie in de praktijk.

Doel

Het doel van het collegiaal overlegmodel is het waarborgen van casuïstiekoverleg om blinde vlekken te vermijden, nieuwe inzichten te verkrijgen en te reflecteren op het eigen handelen.

Betrokkenen

Jeugdprofessionals van Spring in dienst van gemeente Roosendaal, beleidsadviseurs en leidinggevenden.

Tijdspad

Het collegiaal overleg aan de hand van dit model vindt elke twee weken plaats en duurt gemiddeld 40 minuten.

Financiering

Het uitvoeren van het collegiaal overleg wordt gedaan tijdens de werkuren van de jeugdprofessional en zullen door de werkgever worden betaald.

Randvoorwaarden

Het overleg moet aan de volgende randvoorwaarden voldoen om succesvol geïmplementeerd te kunnen worden:

- Het mag geen grote tijdinvestering van de jeugdprofessional vragen
- De managers en beleidsadviseur moeten aansturen op toepassing van het model in het werkveld
- De collega's die aan elkaar gekoppeld worden moeten minstens een werkdag overeenkomstig hebben en werken bij voorkeur op dezelfde locatie.
- De jeugdprofessionals zorgen dat zij van tevoren op de hoogte zijn van de casuïstiek die wordt besproken. De jeugdprofessionals stemmen onderling met elkaar af hoe zij dit doen.

- Elke 6 maanden worden krijgen jeugdprofessionals een andere partner voor het collegiaal overleg om te voorkomen dat de kritische blik van jeugdprofessionals naar elkaar vervaagd.

Evaluatie

Twee maanden na implementatie zal samen met de betrokkenen het overlegmodel worden geëvalueerd.

- Baecke, J. A. H., Boer, R. de, Bremmer, P. J. J., Duenk, M., Kroon, D. J. J., Loeffen, M. M., ... Schuyt, M. (2009). *Evaluatieonderzoek Wet op de Jeugdzorg*. Leusden: BMC.
- Bartelink, C., Berge, I. ten, & Yperen, T. van. (2013). *Beslissen over effectieve hulp: Wat werkt in indicatiestelling* (Onderzoeksrapport). Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Bartelink, C., & Kooijman, K. (2014). *Beslissen over hulp door ouders, jeugdige én de jeugd- en gezinsgeneralist*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Bartelink, C., Meuwissen, I., & Eijgenraam, K. (2015). Richtlijn Samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp / onderbouwing. Nederlands Jeugdinstituut. Retrieved from http://richtlijnenjeugdhulp.nl/wp-content/uploads/2015/11/Richtlijn-Samen-beslissen_Onderbouwing.pdf
- BPSW. (2016). *Beroepscode voor de Jeugdzorgwerker, collectieve beroepsnormen voor de beroepsvariant jeugdzorgwerker* (vijfde druk). Utrecht: BPSW.
- Donk, C. van der, & Lanen, B. van. (2012). *Praktijkonderzoek in Zorg en Welzijn* (tweede druk). Bussum: Coutinho.
- Egmond, D. L., & Schuitemaker, R. (2009). *Extremiteiten: Manuele therapie in enge en ruime zin*. (A. J. F. Mink, H. J. ter Veer, & J. A. C. T. Vorselaars, Eds.). Bohn Stafleu van Loghum.
- Garb, H. N. (1998). *Studying the Clinician: judgement research and psychological assessment* (1st ed.). Washington, DC: American Psychological Association.
- Gemeente Roosendaal. (n.d.). Retrieved March 22, 2017, from <https://www.roosendaal.nl/jeugdhulp>
- Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind - artikel 6. (1989). Retrieved March 30, 2017, from <http://www.kinderrechten.nl/kinderrechten-vw/artikel-6-leven-en-ontwikkeling/>
- Jeugdwet BWBR0034925. (2014, maart). [overheidswebsite]. Retrieved March 20, 2017, from <http://wetten.overheid.nl/BWBR0034925/2017-02-28#Hoofdstuk2>
- Kwaliteitskader Jeugd: Toepassen van de norm van de verantwoorde werktoedeling in de praktijk. (2016, September). Retrieved from <http://professionaliseringjeugdhulp.nl/assets/brochures/kwaliteitskader-Jeugd-v2.1.pdf>

- Lekkerkerker, L., Bartelink, C., & Eijgenraam, K. (2011). *De indicatiestelling bij de Brabantse Bureaus Jeugdzorg nader bekeken. Een onderzoek naar de kwaliteit van het indicatieproces en de betrouwbaarheid van het indicatiebesluit*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Migchelbrink, F. (2007). *Actieonderzoek voor professionals in zorg en welzijn*. Amsterdam: SWP.
- Mullen, E. J., & Streiner, D. L. (2004). The Evidence For and Against Evidence-Based Practice. *Brief Treatment and Crisis Intervention*, 4(2), 111–121. <https://doi.org/10.1093/brief-treatment/mhh009>
- Nederlands Jeugdinstituut. (n.d.). Jeugdwet - Transformatie jeugdhulp [Kennisbank]. Retrieved March 15, 2017, from <http://www.nji.nl/Jeugdwet>
- Nijnatten, C. van, Hopman, M., & Knijn, T. (2014). Child Protection Victims and the “Evil Institutions.” *Social Sciences*, 3(4), 726–741. <https://doi.org/10.3390/socsci3040726>
- Over effectieve jeugdhulp. (n.d.). Retrieved March 26, 2017, from <http://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Effectieve-jeugdhulp/nieuwe-versie-Effectieve-jeugdhulp-Over-effectieve-jeugdhulp>
- Pameijer, N., & Beukering, T. van. (2004). *Handelingsgerichte diagnostiek: een praktijkmodel voor diagnostiek en advisering bij onderwijsproblemen* (2nd ed.). Leuven: Acco.
- Regio West-Brabant West. (2014a). Beleidsplan Zorg voor Jeugd in West-Brabant West 2015 - 2017. Retrieved from http://www.raad.roosendaal.nl/Uw_raad_vergadert/Raadsvergadering/Raadsvergaderingen_2014/Raadsvergadering_29_oktober_2014/B_CATEGORIE/Voorstel_51_Raadsvoorstel_beleidsplannen_en_verordeningen_Sociaal_Domein_en_gemeenschappelijke_regeling_Werkplein/51_Bijlage_2_rvs_Beleidsplan_Zorg_voor_Jeugd_in_West_Brabant_West_2015_2017.pdf
- Regio West-Brabant West. (2014b). Inrichtingskader Zorg voor Jeugd in West-Brabant West. Retrieved from <https://raad.gemeente-steenbergen.nl/Vergaderingen/Commissie-mens-en-maatschappij/2014/3-februari/19:30/Inrichtingskader-Transitie-Jeugdzorg-/Inrichtingskader-Zorg-voor-Jeugd-West-Brabant-West-versie-Raad-BBM1400015.pdf>

Rooijen van - Mutsaers, K., Ince, D., & Rietveld, L. (2004, April). Wat werkt bij supervisie, intervisie en coaching? Nederlands Jeugdinstituut. Retrieved from [http://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Wat-werkt-publicatie/\(311053\)-nji-dossierDownloads-WatWerkt_supervisie.pdf](http://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Wat-werkt-publicatie/(311053)-nji-dossierDownloads-WatWerkt_supervisie.pdf)

Samenwerking | Spring Jeugd. (n.d.). Retrieved March 22, 2017, from <http://www.springjeugd.nl/samenwerking/>

Spring Jeugd. (n.d.). Retrieved March 22, 2017, from <http://www.springjeugd.nl/>

Stappenplan - Jeugdhulp West Brabant West. (n.d.). Retrieved March 22, 2017, from <https://www.jeugdhulpwbw.nl/>

Transitie jeugdzorg: een overzicht. (n.d.). Retrieved March 17, 2017, from <http://www.movisie.nl/artikel/transitie-jeugdzorg-overzicht>

Tuchtreglement, versie 1.1. (2015). Stichting Kwaliteitsregister Jeugd. Retrieved from <https://skjeugd.nl/tuchtrecht/tuchtreglement/>

Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2013, June 28). Regels over de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor preventie, ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en ouders bij opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen (Jeugdwet); Memorie van toelichting; Memorie van toelichting [officiële publicatie]. Retrieved March 28, 2017, from <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33684-3.html>

Wat is Evidence Based Practice? (n.d.). Retrieved March 24, 2017, from http://www.varlimburg.nl/?page_id=18

Wegwijs Roosendaal. (n.d.). Retrieved March 22, 2017, from <http://www.wegwijsroosendaal.nl/>

Uitgangspunt is een transformatie in de ondersteuning, hulp en zorg aan (gezinnen met) jeugdigen naar:

- **Preventie en eigen kracht:** Preventief werken en vroege signalering om vragen van (gezinnen met) jeugdigen in een vroeg stadium te kunnen beantwoorden, de eigen kracht te stimuleren en daarmee een beroep op gespecialiseerde zorg (waar mogelijk) te voorkomen.
- **Integrale hulp aan gezinnen volgens “*één gezin, één plan en één regisseur*”:** problemen op meerdere levensgebieden worden integraal aangepakt. Er vindt afstemming plaats tussen alle betrokkenen. De coördinatie van de hulp vindt samen met het gezin(systeem) plaats, hulp wordt onderling afgestemd. Het gezin wordt niet doorverwezen, maar aanvullende hulp wordt ‘erbij gehaald’
- **Demedicalisering, ontzorgen en normaliseren:** Aandacht voor de ontwikkelingsfase van de jeugdige, maatschappelijke participatie wordt gestimuleerd, er wordt ondersteuning en advies gegeven bij positief opvoeden en omgaan met opvoedingsvragen en problemen aan ouders, competentie versterking van ouders. Ontwikkelings-, opvoed- en opgroei problemen worden vroegtijdig gesignaleerd en eventueel aangepast.
- **Eerder de juiste hulp op maat (specialistische zorg aan de voorkant):** waar mogelijk lichte hulp, waar nodig intensieve en/of specialistische hulp. Aan de hand van diagnostiek wordt passende hulpverlening of behandeling ingezet. Waar mogelijk wordt specialistische hulp afgebouwd en lichte hulp al dan niet gecontinueerd.
- **Meer ruimte voor professionals om de juiste hulp te bieden:** met de komst wordt veel zeer gedetailleerde regelgeving, bijvoorbeeld rondom indicatiebesluiten, afgeschaft. Dat geeft de jeugdprofessional meer ruimte en verantwoordelijkheid om maatwerk te leveren, de hulp in te passen in de lokale en regionale situatie en om integrale hulp te bieden (“Kwaliteitskader Jeugd 2.1,” 2016; Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2013)

Bijlage II – Samenvatting Beroepscode van de Jeugdzorgwerker

Per hoofdstuk kunnen de beroeps (ethische) normen uit de Beroepscode van de Jeugdzorgwerker (BPSW, 2016) als volgt worden samengevat:

1. Algemeen:

De jeugdprofessional

- Laat de cliënt tot zijn recht komen in zijn opvoeding en ontwikkeling,
- Oefent zijn beroep deskundig uit met actuele kennis en in aansluiting op ontwikkelingen in de jeugdzorg,
- Toont ten aanzien van iedere cliënt gelijke bereidheid om te helpen,
- Bevordert door het naleven van de beroepsnormen en persoonlijke verantwoording het vertrouwen in de jeugdzorg.

2. Relatie met de jeugdige cliënt en ouders/opvoeders:

De jeugdprofessional

- Heeft respect voor de jeugdige cliënt met diens kwetsbaarheid, groeiende zelfstandigheid en verantwoordelijkheid
- Heeft respect voor de ouder/opvoeder met zijn eigen verantwoordelijkheid en opvoedingsvisie, voor zover niet in strijd met wettelijke kaders.
- Verschaft de cliënt en diens wettelijke vertegenwoordiger relevante informatie in een begrijpelijke taal voor de cliënt.
- Overlegt met cliënt en/of diens opvoeders om tot overeenstemming te komen over de hulp- en dienstverlening of andere taken.
- Wendt het gezag dat hij heeft ten positieve en misbruikt deze niet en is zich ervan bewust dat de cliënt mogelijk zeer afhankelijk van hem is.
- Is verantwoordelijk voor een zorgvuldige afsluiting van de hulpverlening als niet meer voldaan kan worden aan de hulpvraag en verantwoord zijn beslissing tegenover de cliënt en begeleid/verwijst deze eventueel naar (na)zorg.
- Behandelt informatie over de cliënt en diens opvoeders en omstandigheden vertrouwelijk, informeert cliënt ingeval van het door wet- en regelgeving verplichte delen van informatie, vraagt toestemming als hij meent dat vertrouwelijke informatie met derden moet worden uitgewisseld behalve in geval van een (voorbereiding of uitvoering van een) kinderschermingsmaatregel of opname in een justitiële inrichting.
- Bespreekt een vermoeden van kindermishandeling met de betrokken minderjarige en relevante betrokken uit het cliëntsysteem, tenzij dit alles niet in het belang van de minderjarige is.
- Doet een beroep op zijn plicht om vertrouwelijk om te gaan met informatie over de cliënt als hij door een rechter wordt opgeroepen als getuigen, indien hij meent dat hij daartoe, alle belangen afwegend, verplicht is.
- Geeft de jeugdige cliënt de gelegenheid tot inzage in en aanvulling of correctie van het dossier voor zover nodig na overleg met en instemming van ouders/ wettelijke vertegenwoordigers.

3. Samenwerking in de hulp- en dienstverlening

De jeugdprofessional

- zet zich in voor een goede en efficiënte samenwerking en een duidelijke verdeling van de verantwoordelijkheden en draagt daarmee bij aan een transparante en eenduidige regie van de hulpverlening
- Draagt vanuit zijn eigen deskundigheid bij aan ketenhulpverlening en erkent daarbij de grenzen van zijn eigen expertise en is bereid zijn professionele oordelen te discussie te stellen.

4. Relatie met de organisatie

De jeugdprofessional

- Aanvaardt de organisatie als kader voor zijn beroepsuitoefening en werkt mee aan beleidsdoelstelling
- Toetst bij het ontwikkelen en uitvoeren van het beleid van zijn organisatie of dit overeenkomt met de beroepsstandaard
- Verantwoordt zijn werk aan de leiding van de organisatie en verstrekt relevante gegevens voor de ontwikkeling en evaluatie van het beleid.

5. Relatie tot beroepsgenoten

De jeugdprofessional

- Toetst zijn beroepsmatig handelen aan het professioneel en beroepethisch oordeel van zijn collega's
- Is attent op signalen die wijzen op het schaden van het vertrouwen in de jeugdzorg door collega's en onderneemt relevante stappen
- Ondersteunt en werkt mee aan activiteiten die ten goede komen aan de professionalisering van de jeugdzorg.

6. Relatie met de samenleving.

De jeugdzorgwerker

- Signaleert en ondersteunt maatschappelijke activiteiten die de emancipatie van kinderen en jongeren met een beperking of achterstand bevorderen
- Signaleert misstanden in de jeugdzorg en beijvert zich ervoor dat de hulpverlening in de jeugdzorg zo toegankelijk mogelijk is
- Werkt actief mee aan een juiste beeldvorming van de jeugdzorg.

Bijlage III – Richtlijnen validiteit en betrouwbaarheid

In het boek 'Praktijkonderzoek in zorg en welzijn' worden een zeven richtlijnen gegeven om de betrouwbaarheid en de validiteit van een onderzoek te verhogen. Hieronder worden de richtlijnen beschreven en hoe in dit onderzoek rekening wordt gehouden met deze richtlijnen (Van der Donk & Van Lanen, 2012).

Richtlijn 1: Zorg voor triangulatie

Er is bij dit onderzoek zowel sprake van brontriangulatie, het gebruik van verschillende bronnen, als methodische triangulatie, het gebruik van verschillende dataverzamelingsmethoden. Het gebruik van verschillende bronnen en methoden verhoogt de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek.

Richtlijn 2: Communiceer over je praktijkonderzoek

Er worden verschillende partijen betrokken bij dit onderzoek. Als eerste de opdrachtgever, Eva Blaauw, methoden, resultaten en conclusies worden met haar besproken. Daarnaast wordt zij geconsulteerd. Het leerteam en mijn coach gelden als tweede "*critical friend*" zij zullen om feedback gevraagd worden gedurende het onderzoek. Het verwerken van verschillende perspectieven in het onderzoek zorgt voor verhoogde validiteit.

Richtlijn 3: Zorg voor transparantie

Door een methodologische verantwoording en een reflectie te schrijven wordt het onderzoek transparant voor de buitenwereld. Ook worden overwegingen duidelijk beschreven en keuzes onderbouwd. De opdrachtgever heeft ten alle tijden toegang tot alle documenten en resultaten van dit onderzoek via ene online drive. Ook het leerteam en de coach krijgen toegang tot onderzoeksdocumenten.

Richtlijn 4: Verdiep je in het praktijkprobleem

Er is een uitgebreide verdieping geweest op het praktijkprobleem. Ik ben met opdrachtgever en betrokken partijen in gesprek geweest. Ook heb ik al in een eerder onderzoek een half jaar mee mogen lopen met het project 'Toegang'. Dit zorgt ervoor dat er een uitgebreide verdieping op het praktijkprobleem heeft kunnen plaatsvinden.

Richtlijn 5: Verdiep je in de organisatie

In de literatuurstudie is een verdieping in de organisatie opgenomen. Dit om een goede basis te hebben om het onderzoek uit te voeren en het onderzoek ook aansluit bij de organisatie.

Richtlijn 6: Verdiep je in de verschillende perspectieven

Dit is een onderzoek dat zich specifiek richt op de perspectieven van de betrokkenen. Om beïnvloeding te voorkomen, zal ik ook mijn eigen perspectief blijven verkennen. Ik zal mijn overwegingen en de verschillende perspectieven bespreken met de opdrachtgever, het leerteam en de coach om zo objectief mogelijk te blijven.

Richtlijn 7: Maak gebruik van vakliteratuur

Er wordt veel gebruik gemaakt van vakliteratuur in dit onderzoek. Zowel voor het schrijven en vormgeven van het onderzoek als inhoudelijk relevante literatuur. Ook tijdens het veldonderzoek zullen resultaten afgewogen worden tegen wetenschappelijke literatuur.

Bijlage IV – Beschrijving van respondenten

Interviews	Geslacht	Hoe vaak?	Wanneer?	Hoe lang?
Beleidsadviseur	Man	1	04-05-2017	1 uur en 36 minuten
Jeugdspecialist 1 (GGZ)	Man	1	10-05-2017	+/- 60 minuten
Jeugdspecialist 3 (Onderwijs)	Vrouw	1	11-05-2017	56 minuten
Jeugdspecialist 2 (Orthopedagogie)	Vrouw	1	18-05-2017	+/- 60 minuten
Jeugdprofessional 3	Vrouw	1	22-05-2017	+/- 60 minuten
Jeugdprofessional 1	Vrouw	1	23-05-2017	+/- 60 minuten
Jeugdprofessional 2	Man	1	26-05-2017	+/- 60 minuten
Jeugdprofessional 4	Vrouw	1	31-05-2017	+/- 60 minuten

Observaties	Hoeveel mensen?	Wanneer?	Hoelang?	Specifieke verwijzing naar personen?
Focusgroep LOC	7 (waarvan 5 GV ⁷ landelijk, 2 lectoraat)	09-05-2017	2 uur en 30 minuten	Ja, gezinsvertegenwoordiger 1, 2, 3, 4, en 5
Focusgroep Jeugdprofessionals	9 (7 professionals WBW, 2 lectoraat)	23-05-2017	+/- 60 minuten	Nee
Focusgroep specialisten	5 (3 specialisten WBO, 2 lectoraat)	30-05-2017	3 uur en 15 minuten	Nee

⁷ GV = gezinsvertegenwoordiger

Topiclijst beleidsadviseur

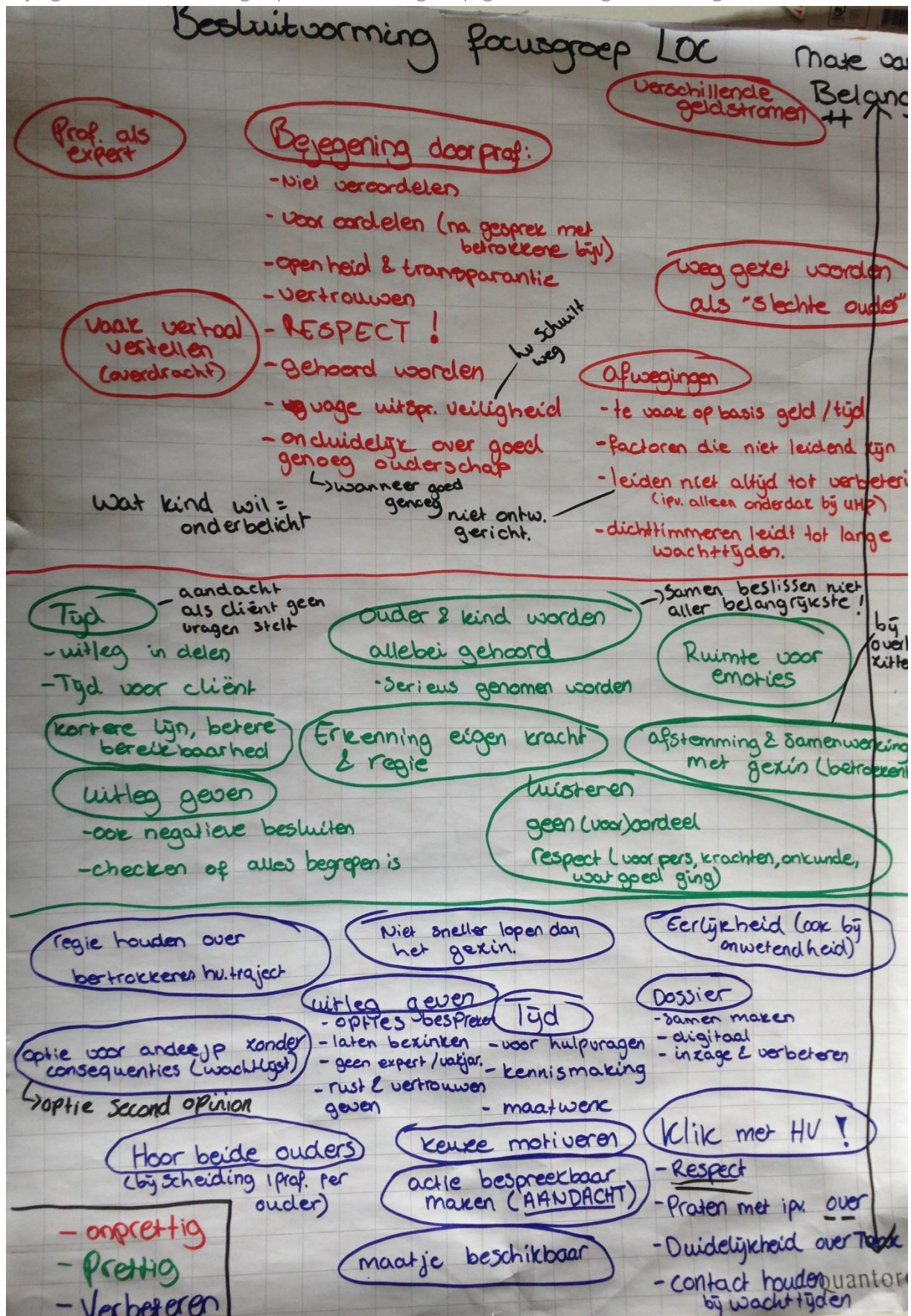
- Inrichting jeugdbeleid gemeente Roosendaal
- Hoe omgaan met beslissingen omtrent passende jeugdhulp
- Wat is een goede of belangrijke onderbouwing om wel of niet op te schalen?
- Inhoudelijke elementen zoals cliëntfactoren, kenmerken zorgaanbieder, kennis jeugdprofessional etc.
 - o Welke vooral belangrijk in besluitvormingsproces?
- Wat is voor gemeente meest belangrijk in keuze passende jeugdhulp?
 - o Kosten, aanbieder, visie professional, voorkeuren cliënt, etc.
- Jeugdwet en transitie
 - o Uitgangspunten transitie belangrijk
 - o Voorrang?
- Professional vs. Wensen ouders
- Processen die de jeugdprofessional moet doorlopen voor verantwoorde beslissing
- EBP
 - o Hoe toegepast?
 - o Wat is de waarde van EBP?
- Als u een beslissing moet verantwoorden, welke elementen zouden dan volgens u een verantwoorde beslissing zijn?

Topiclijst specialisten

- Cliëntafhankelijke factoren (kennis, leerbaarheid, eigen kracht)
- Kennis en vaardigheden van de generalist
- Gemeentelijk beleid, transitie
- Tijd (aan cliënt besteed, nodig om te beslissen, etc.)
- Factoren van de zorgaanbieder
- Netwerk betrekken
- Samenwerking generalisten specialisten
- Samenwerking ouders en professional
- Gebruik methode en EBP
- Voorkeuren ouders (in hoeverre mogen die meespelen)
- Externe factoren(caseload, zorgaanbieder, locatie, wachttijd, doorlopendheid)
- Overig.
- Opdracht transitie.
- Als u een beslissing moet verantwoorden, welke elementen zouden dan volgens u een verantwoorde beslissing zijn?

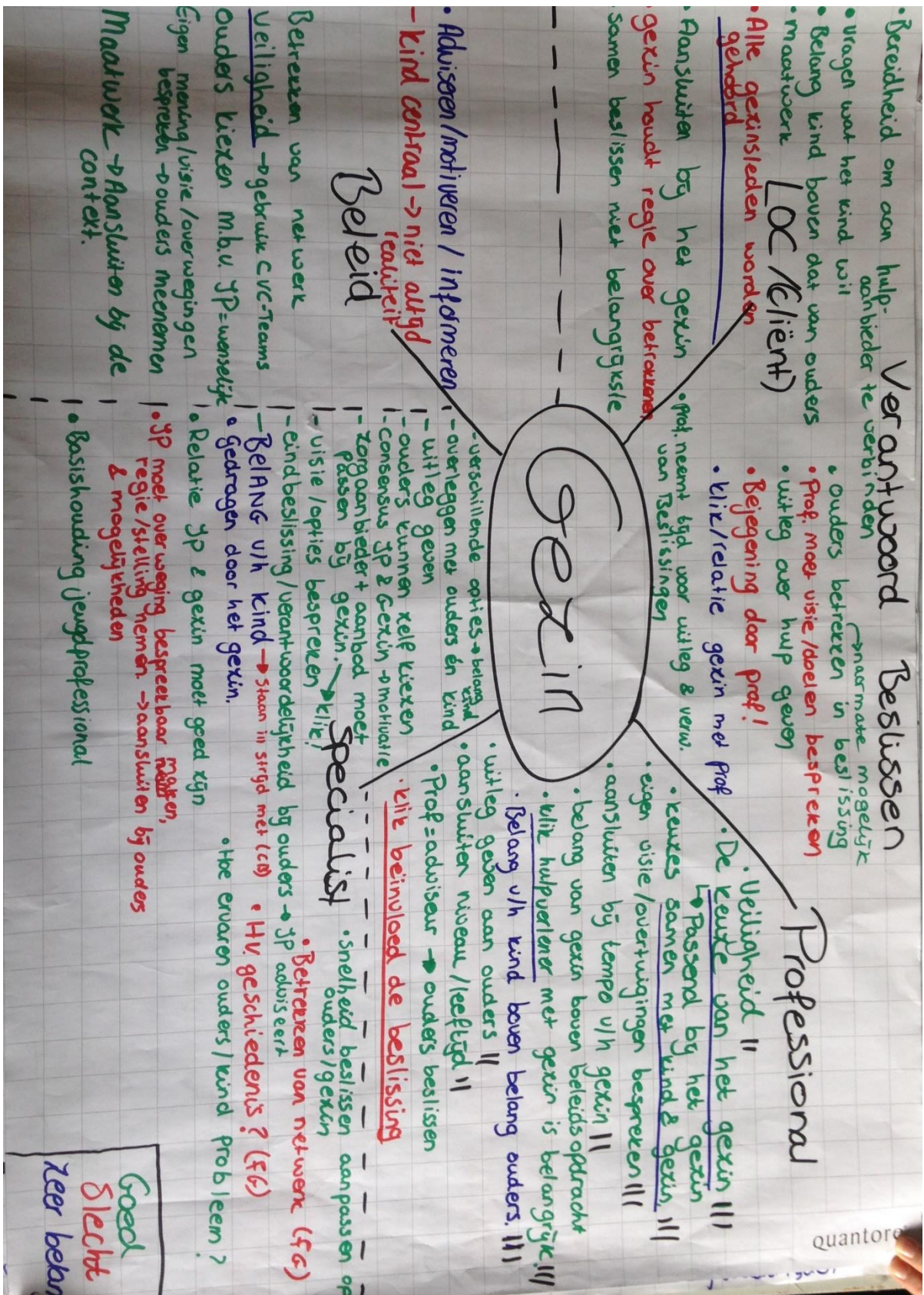
Topiclijst jeugdprofessional

- Eerste gedachten bij het onderzoek
- Beslissingen eigen afwegingen → hoe doet u het nu zelf
- Beslissen en het belang van het kind
- Beslissen in samenspraak met ouders en kinderen
- Beslissen met collega's en specialisten
- Beslissen in het nieuwe beleid
- Knelpunten
- Wat is de ideale beslissing
- Gebruik van methoden/kennis
- Beslissen en externe factoren van de zorgaanbieder.
- Als u een beslissing moet verantwoorden, welke elementen zouden dan volgens u een verantwoorde beslissing zijn?

Bijlage IX – Labels en in welke mate deze besproken worden

Inhoudelijk Procesmatig		LABELS		! = genoemd ! = Antw. eendur.	
Elementen		Prof.s	Elter /Lac	Spec.	Belev
Belang v/h kind		! ! ! 25% 75%	! ! ! 0/3 2/3 3/3	! ! !	!
Ouders betrokken		! ! ! 100%	! ! ! 0/3 2/3	! ! !	!
Sluit aan bij het gezin		! ! ! 25% 75%	! ! ! 1/3 1/3	! ! !	!
Bestissing wordt Breed gedragen		! ! ! 50%	! ! ! 3/3	X → duurt lang moet korter = wel belangrijke	!
Overleg collega's (& specialisten)		! ! ! 25% 75%	! ! ! 3/3	! ! !	!
Zelfreflectie		! ! ! 50% 25%	! ! ! 1/3	! → op relatie	!
Overwegingen / emoties / overtuigingen.		! ! ! 75% 25%	! ! ! 2/3	! ! !	!
Inhoudelijk onderbouwd		! ! ! 50%	! ! ! 3/3	! ! !	!
Externe factoren		! ! ! 75%	! ! ! 1/3 1/3	! ! !	!
Relatie gezin vs. Hiv'er		! ! ! 50%	! ! ! 1/3	! ! ! Belangrijke	!
Registreren (object.)		! ! ! 50%	! ! !	! ! !	!
Kennis van Soc. kaart		! ! !	! ! ! 1/3 1/3	! ! !	!
Maatwerk		! ! !	! ! !	! ! !	!

verschillende

Gedestromen voor hulp (JW & WPO)

• afwegingen op basis van geld, tijd, factoren die niet leidend zijn in het probleem

Professional

Dossier opbouw
↳ inspraak / uitage
↳ Samen

Knelpunten

- geestel prof.: geld belangrijker
- wachtlijsten door langdurige hulp v. JP
- volle caseload → sneller verwijzen
- Resultaat Belangrijker dan EBP
- Recht op ongelijke behandeling

Beleid

- Conflict → Bij wie hoort het
↳ bijv. VT of JP?
- ↳ ontwikkeling maar nog niet bereikt.

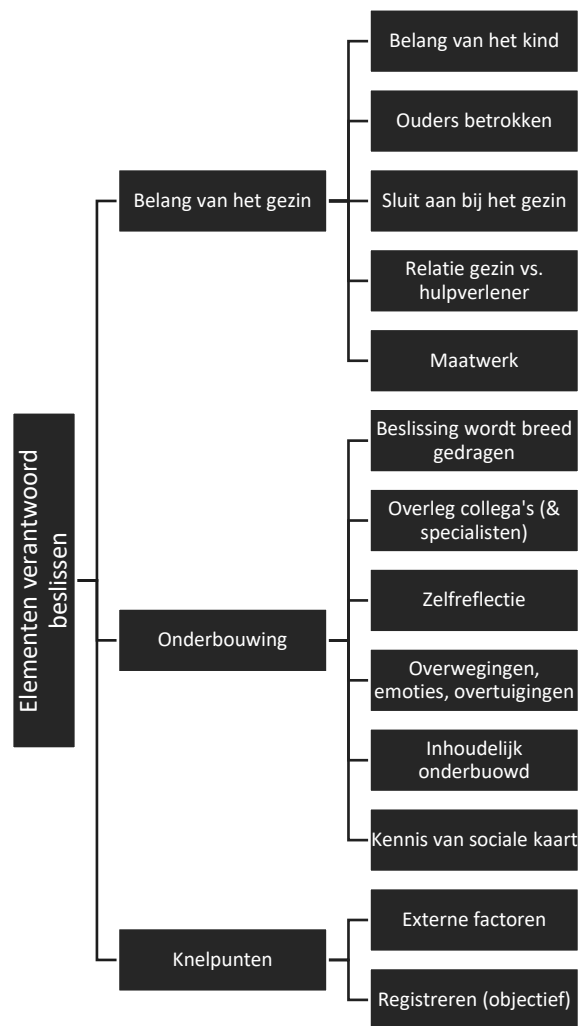
- Beslissen vanuit soc. wens.
- visie beleid vs. Praktijk ver. wils. en houd.
- Resoltingen op basis van geld ipm.
- Spanning Spec. Z.A. & J.P's door geld & verantw. waardevolheid
- Angst JP - dwakhtrecht / Beroepscode
- Resoltingen vanuit geld, druk, schaarse, beleid
- implementatie jeugdwet te kort
- kwaliteit onder druk
- JP moet langer zelf hu'en → Spec. zorg te laat?
- goed / wachtlijd / beschikbaarheid heeft invl.
- Tijd (nodig voor doorverwijzing)

Specialist

- goed
- slecht
- belangrijk

quanto

Bijlage XI – Boomstructuur labels en domeinen

Bijlage XII – Praktijkverbeteringsvoorstel werkmodel Ask-Buddy

<i>Stappen</i>	<i>Tijd</i>	<i>Hoe</i>
<i>Stap 1: Inbrengen casus</i>	5 minuten	De jeugdprofessional introduceert de casus en licht de vraag aan de buddy toe.
<i>Stap 2: Reflectiefase</i>	15 minuten	De Buddy stelt kritische en reflectieve vragen over het handelen van de professional. De volgende vragen staan centraal*: - Wat willen de gezinsleden zelf? - Wat weet je van de problematiek? - Wat is er inhoudelijk aan de hand? - Wat zegt je eigen gevoel? - Welke overwegingen spelen mee? - Welke opties heb je overwogen? - Hoe is de relatie met het gezin? - Wat is volgens jou het belangrijkste dat nu opgelost moet worden als alles mogelijk was? - Wie heb je al betrokken/gesproken? - Wat zou je zelf kunnen doen? - Wat beïnvloedt je beslissing?
<i>Stap 3: Opbrengsten bespreken</i>	10 minuten	De jeugdprofessional bespreekt met de buddy welke opbrengsten en nieuwe inzichten het overleg teweeg heeft gebracht.
<i>Stap 4: (optioneel) consultatie</i>	5 tot 10 minuten	De jeugdprofessional kan in deze tijd nog inhoudelijke adviezen vragen als daar behoefte aan is.

* Als de jeugdprofessional een casuïstiek wil bespreken die niet over besluitvorming gaat, kan dit. Het is dan aan de buddy om kritische en reflectieve vragen te stellen.

